

Breddad beredskap

**En kvalitativ undersökning av erfarenheter av
samhällets krisberedskap.**

Av: Daniella Johnsson

Handledare: Magdalena Elmersjö
Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Magisteruppsats 15 hp
Ämne Socialt arbete | Vårterminen 2023
Socionomprogrammet med storstadsprofil

Abstract

Title: Broadened preparedness

Author: Daniella Johnsson

Keywords: Crisis preparedness, Public Society, Segregation, Social work

The crisis preparedness system in Sweden has gone from being a state-coordinated institution in response to external geographically threatening situations, to being a peacetime concern for all risks, resting on principles and responsibility, proximity, and equality. Swedish crisis preparedness has been tested in recent years and when society has lived through several crises, the system has shown challenges in deliverance. Ongoing management in the form of system- and structural changes to be able to respond to threats that are not only local, but also regional, global and digital has not included the public. In the continued crisis preparedness work, there is a need for perspectives on crisis preparedness based on their experiences.

This thesis shows the public's experiences and examines these with the help of social science theories about the life world and the system world, communicative action and dialogical learning and concludes that a broad, inclusive, fair preparedness is what the public expects. Furthermore, there are reasons to continue studying the use of skills and methods taken from the field of social work to find a reasonable way forward to maintain balance and consensus between premises from the life world where the public is located and the system world where crisis preparedness is controlled through means such as power and money.

Sammanfattning

Titel: Breddad beredskap

Författare: Daniella Johnsson

Nyckelord: Krisberedskap, Allmänhet, Segregation, Socialt arbete

Krisberedskapssystemet i Sverige har gått från att vara en statligt samordnad institution som svar på yttre geografiskt hotfulla situationer, till att vara en fredstida angelägenhet för alla risker, vilandes på principerna ansvar, närhet och likhet. Den svenska krisberedskapen har prövats de senaste åren, och när samhället genomlevt ett antal kriser har systemet visat utmaningar vid leverans. Löpande hantering i form av system och strukturförändringar för att kunna svara på hot som inte bara är lokala, utan också regionala, globala och digitala har inte inkluderat allmänheten. I det fortsatta krisberedskapsarbetet behövs perspektiv på krisberedskap som bottnar i deras erfarenheter.

Denna uppsats visar på allmänhetens erfarenheter, samt undersöker dessa med hjälp av samhällsvetenskapliga teorier om livsvärld och systemvärld, kommunikativt handlande samt dialogiskt lärande och kommer fram till att en bred, inkluderande, rättvis beredskap är vad som förväntas från allmänheten. Vidare finns anledningar att fortsätta studera användandet av kompetenser och metoder hämtade från det sociala arbetets fält för att finna en rimlig väg framåt för att hålla balans och samförstånd mellan förutsättningar i livsvärlden där allmänheten befinner sig och systemvärld där krisberedskapen styrs genom medel som makt och pengar.

Antal ord: 14324

Tack:

Inledningsvis vill jag tacka alla som ställt upp som informanter och bidragit med såväl sin tid som sin energi i arbetet med denna uppsats. Jag vill särskilt tacka SLFK (Stockholms Länsförbund för Krisberedskap) som tidigt i arbetet bidrog med tid, kunskap, kontaktvägar och uppslag till ytterligare perspektiv på krisberedskap.

Därefter vill jag tacka Magdalena Elmersjö för uppmuntrande, utmanande och stödjande handledning i detta arbete.

Vidare vill jag tacka samtliga inspirerande universitetslärare jag träffat under mina studier vid Södertörns högskola. Genom att socionomprogrammet vid samhällsinstitutionen på Södertörn givits en storstadsprofil, har det bidragit till en fördjupning i mitt engagemang för det sociala arbetets roll i samhällets krisberedskap, och gett mig ytterligare perspektiv att undersöka frågan med.

Avslutningsvis vill jag tacka mina nära och kära som står ut när jag försvinner in i utforskandets, undersökandets och det akademiska skrivandets förlovade värld.

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsning	5
3 Tidigare forskning	7
3.1 Tidigare erfarenheter.	7
3.2 Utmaningar med krisberedskap	9
3.3 Förutsättningar för krisberedskap	10
3.4 Allmänhetens roll.....	12
4 Teori	14
4.1 Systemvärlden.....	14
4.2 Livsvärlden	15
4.3 Kommunikativt handlande.....	16
4.4 Dialogiskt lärande	17
5 Metod.....	19
5.1 Förförståelse	19
5.2 Val av metod.....	19
5.3 Datainsamling litteratursökning.....	20
5.4 Urval	21
5.5 Datainsamling intervjuer	21
5.6 Bearbetning av intervjumaterial och analys	22
5.7 Etiska överväganden	23
5.8 Studiens kvalitet.....	26
5.8.1 Trovärdighet.....	26
5.8.2 Pålitlighet	26
5.8.3 Källkritik	26
5.8.4 Överförbarhet	27
6 Resultat och analys.....	28
6.1 Krisberedskap som en hemlighet.....	28
6.2 Krisberedskap som en förlorad kompetens.....	31
6.3 Krisberedskap som sammanhållande kitt	34
6.4 Krisberedskap för alla.....	36
6.5 Slutsats.....	38
7 Diskussion	40
7.1 Undersökningens bidrag till det sociala arbetets praktik?	43

7.2 Framåtblick och vidare forskning	44
8 Litteraturlörteckning	45
Bilaga 1.....	52
Bilaga 2.....	53
Bilaga 3.....	55
Bilaga 4.....	58

1 Inledning

Detta kapitel inleder med att sätta in läsaren i ämnesområdet, formulera problem, syfte och frågeställningar samt presentera avgränsning.

1.1 Bakgrund

Krisberedskapssystemet, så som det ser ut idag, ska bidra till det svenska samhällets förmåga att hantera kriser och krig. De som förväntas agera och ansvara inom systemet är, enligt Myndigheten för skydd och beredskap, vidare MSB: Den enskilda individen, kommunen, regionen och nationen (Myndigheten för skydd och beredskap 2023). Målen för krisberedskapen är att:

- minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet
- värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder och utgör även en utgångspunkt för arbete med det civila försvaret.

(Regeringskansliet uå.)

Svensk krisberedskap byggs på tre principer: Ansvarsprincipen, Närhetsprincipen och Likhetsprincipen, Genom lagstiftning ligger stort ansvar på kommunal nivå (SFS 2006:544). Ansvarsprincipen stipulerar att den som till vardags har ansvar för en viss verksamhet ska ha ansvar för den samma under kris. Närhetsprincipen pekar på att krisen bäst hanteras av den som är nära platsen där krisen sker, likhetsprincipen i nästa steg pekar på att ledning, styrning och verksamhet ska ske så likartat som möjligt, trots händelse av kris (Myndigheten för skydd och beredskap 2023; Agrell 2022, s. 141).

Samtliga individer i Sverige har själva ansvar för den egna krisberedskapen, ett ansvar omfattandes att inte själv orsaka kriser samt skyldigheten att klara sig själv både innanför och utanför landets gränser (Försvarsdepartementet 2014, ss. 28- 29). Vad som sker när staten lämnar allmänheten att förbereda sig för en bredd av kriser är inte riktigt tydligt (Larsson 2021, s. 320). Det är denna studies ambition att börja utforska denna lucka i kunskap genom att undersöka allmänhetens erfarenhet av krisberedskap. Till denna osäkerhet kommer att kriser som beskrivs i media framställs som mer osäkra än vad de är, vilket kan leda till att en bild förmedlas av att det är mer information till allmänheten som behövs (Baker

2016), när det i själva verket finns självorganiserade och altruistiska kompetenser hos allmänheten. Dessa motverkas av nuvarande sätt att arbeta med krisberedskap, vilket är en fråga som borde studeras vidare av institutioner som arbetar med krisberedskap (Baker & Grant 2016). På individnivå, finns även krav på enskildas följsamhet till myndigheters anvisningar, bland via annat skriften *Om krisen eller kriget kommer* (Myndigheten för skydd och beredskap 2018) som skickades ut till 4.9 miljoner hushåll. På MSB:s hemsida framgår att den finns tillgänglig att lyssna på, att titta på för teckenspråk och att ladda ned på andra språk. I broschyren framkommer vad individen kan göra för att förbereda sig på att klara sig i händelse av elavbrott, brist på vatten, mat och mediciner eller extrem torka. Det berättas vidare om hur den enskilde kan bereda sig genom att fylla sitt hem med nödvändigheter som mat och vatten för en tid, hur den enskilde kan skydda sig i händelse av terrorattentat och hur det svenska försvaret är uppbyggt. Enskilda uppmanas vidare att utbilda sig i HLR, och att gå med i frivilliga försvarsorganisationer (ibid. 2018).

Den svenska krisberedskapen var senast aktiverad under beredskapsåren 1939–1945, då praktiskt taget hela landets verksamheter påverkades. Det infördes ett särskilt organ för att hantera den höjda beredskapen (Friberg 1973, s. 12). I en vetenskaplig serie med namnet *Sverige under andra världskriget* berättar Kerstin Abukhanfusa (1975) hur familjeförsörjning, som påverkades av att den ene i familjen inkallades till tjänstgöring, hanterades i sista stund (Abukhanfusa, 1975 s. 15), först efter att löner för att utföra värnplikt hade hanterats. Det sociala sattes i andra rummet, den akuta oron för hunger (ibid. s. 11) ställdes i kö bakom det militära, liknande hur allmänheten ofta hanteras i krissituationer (Danielsson & Eriksson 2020, s. 29).

Området kan således, mot bakgrund av ovan och vad som framgår i den internationella definitionen av socialt arbete nedan, vara relevant att närma sig makropraktiskt för socialarbetare inom olika områden.

Socialt arbete är en praktikbaserad profession och en akademisk disciplin som verkar för social förändring och utveckling, social sammanhållning, skydd och stöd för utsatta, empowerment och frigörelse av människors resurser. Mänskliga rättigheter, social rättvisa, barnets bästa, kollektivt ansvar samt respekt för mångfald är centrala principer för socialt arbete. Med utgångspunkt i teorier för socialt arbete, samhällsvetenskap, humaniora och urfolkens kunskap strävar professionen efter att involvera människor och påverka strukturer, för att möta utmaningar i livet och öka välbefinnandet. (Akademikerförbundet SSR, 2017, s. 7)

Otydligheter gällande vem som ska göra vad i krisberedskapssystemet har fallit ut på bland annat socialtjänsten. Under flyktinghändelsen 2015 var det många ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige (RiR 2017:4, s. 5). Genom oklarheter i regelverk, och andra brister i myndigheters krishantering (RiR 2017:4, s. 64), nödgades bland annat socialtjänsten bryta mot regler i mottagande av dessa barn, (RiR 2017:4, ss. 10-12). Vid hanteringen av covid -19 berättas vidare om olikheter i riktlinjer mellan huvudmän, där kommuners omvårdnadspersonal följde andra instruktioner avseende skyddsutrustning än regionens sjukvårdspersonal. Detta synliggjordes vid vård i det egna hemmet, där regionens personal utförde sjukvårdande insatser och kommunens den personliga omvårdnaden, och regionens personal använde annan skyddsutrustning än kommunens (SOU 2020: 80, s. 183). Det kan således även finnas anledning att beakta Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) i fråga om samhällets krisberedskapssystem.

Det stärks vidare genom erfarenheter av arbete med analyser av risker och sårbarheter på övergripande nivå visat på svårigheter med tillräcklig överblick: Bland annat migranter är en samhällsgrupp vars perspektiv kan saknas (Hitch 2022). Det verkar även finnas utmaningar i hänsynstagande till olika domäners och arenors maktförhållanden, normer och ordningar i institutioner (Ericson 2017). Även när risker identifierats finns exempel på att de förbigåtts och lämnats ohanterade som en följd av bedömningen att en hantering av risken vore allt för komplex, vilket som lett till katastrofer som till exempel Fukushima (Galaitzi, Kurth, Fries & Linkov 2022). Det här visar på en utmaning i krisberedskapen, att perspektiv missas, att det görs aktiva prioriteringar när det kommer till hantering av identifierade risker vilket kan bidra till försvårande konsekvenser i krissituationer.

Den 9 februari 2022 lämnade Sverige officiellt begränsningar i rörelsefrihet för allmänheten som införts som en följd av Covid-19 pandemin (Nationalencyklopedin u.å.d). Efter sig lämnade dessa åtstramningar frågor, och när antalet döda till följd av pandemin räknats har det visat sig att människor i socioekonomiska områden, äldre och funktionsnedsatta vilka segregeras genom brister i tillgänglighet, är grupper som drabbats värst (SOU 2020: 80). Den svenska krisberedskapen kunde inte fullt ut leverera (Agrell 2022, ss. 79-81). Det finns indikationer på att olika grupper i samhället hanteras och bereds tillgång till arbetet med krisberedskap i olika hög grad (Enarson & Chakrabati 2009). Det har också visat sig att signifikanta hot genom historien har ignorerats av olika orsaker (Agrell 2022; Parker, Stern, Paglia, & Brown 2009).

Segregation, exempelvis, resultatet av en process som bygger på uppdelningar av det sociala samhället (Lindström 2019a, s. 11) är ytterligare en riskfaktor. Segregation kan verka på flera nivåer och ha flera inriktningar, sammanfattningsvis handlar dock segregation om ojämlikhet (Lindström 2019a, s. 20). Vanligtvis förknippas begreppet med uppdelningar av olika boendeformer och platser (Turner 2008, s. 16). I större städer i världen kan segregation synas till exempel genom homogeniserade stadsdelar (Edling & Liljeros 2016, s. 22; Turner 2008, s. 16), vilket kan förklaras bland annat utifrån förankring på såväl bostads-, som arbetsmarknad (Turner 2008, s. 20) men också utifrån processer som till exempel social stratifiering där skillnader finns osynligt uppbyggda gränser som utbildning, socialt kapital, uppfostran eller tillgång till förebilder (Lindström 2019a, ss. 16-17).

När segregation får effekt på människors lika rättigheter och möjligheter uppstår utmaningar. Segregation kan till exempel i en svensk kontext visa sig tydligt i dikotomierna svensk versus invandrare där mönstret för boende skiljer sig mellan svenskar och invandrare genom svårigheter för invandrare att komma in på den bostadsmarknad som finns i dagens Sverige och som bygger på finansiella förutsättningar (Turner 2008, s. 17). Dessa svårigheter kan också kopplas till den ekonomiska kris som Sverige genomlevde på 1990-talet, som drabbade den som var utan hög utbildning, ung, och eller tillhörde gruppen arbetskraftsinvandrare och flyktinginvandrare (Sernhede, Rosales & Söderman 2019 s. 47). Effekterna av boendesegregation gör att invånarna i Stockholms län behandlas orättvist och har kraftiga skillnader i livslängd beroende på var de bor (Lindström 2019a, s. 116). Tilläggas bör att den bostadsrelaterade segregationen i Sverige tog sin början runt förra sekelskiftet, när Saltsjöbaden och Djursholm blev boplatser för välbärgade, när bebyggelsen runt staden hanterades planlöst, starkt styrd av järnvägens och vattenledningarnas möjligheter att frakta material till och från fabriker i industrialiseringens namn (Papakostas & Kings 2021, s. 8; Johansson 1987, ss. 304-305). Fattigdom, ojämlikhet, snabb och ogenomtänkt urbanisering pekas bland annat ut som en katastrofrisk i Sendairamverket (Myndigheten för skydd och beredskap 2017).

Sendairamverket (Myndigheten för skydd och beredskap 2017) uppmanar till inkludering av olika grupper i arbetet med inventering av risker, personer med olika funktionsvariationer, civilsamhället, urfolk, migranter kvinnor, barn och unga, tillsammans med såväl akademi som privata sektorn. Vidare efterfrågar ramverket forskning på området (Myndigheten för skydd och beredskap 2017, s. 10).

I en analys av implementering av ramverket (Myndigheten för skydd och beredskap 2021), ställs frågor om implementeringen till styrande samhällsrepresentanter, och inte till civilsamhället, varför det finns anledning att undersöka frågan vidare (Myndigheten för skydd och beredskap 2017, s. 7). Exempelvis framkommer att även om Sametinget bjuds in att arbeta med krisberedskap, ses urfolkets kunskap inte som kunskap i sammanhanget. Detta liknar demokratiska spel, som Tahvilzadeh & Kings (2018) lyfter på lokal nivå. Civilsamhället bjuds in i arbete på samhällsnivå, men engagemanget omhändertas inte, alternativt trängs undan i samband med att civilsamhället börjar vilja påverka och kräva sin rätt (Tahvilzadeh & Kings 2018, s. 111). Detta väcker i sin tur frågan om hur krisberedskapen kan bli en bred angelägenhet för alla.

Ett ökat individuellt ansvar inom ramen för krisberedskapssystemet, avsaknad av forskning fråga om konsekvenser av denna uppdelning, dokumenterade erfarenheter av att systemet för krisberedskap motverkar social självorganisering och sätter sociala erfarenheter i andra rummet, stark tilltro till media i fråga om beskrivning av kriser, avsaknad av överblick gällande olika riskers konsekvenser, segregation, urbanisering samt kopplingen mellan bostäder, ekonomiska förutsättningar och dokumenterad orättvisa i fråga om tillgång till resurser, tillsammans med det sociala arbetets definition utgör denna uppsats berättigande och förutsättningar att belysa ämnet.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur det svenska krisberedskapssystemet förstås av ett urval ur allmänheten.

Frågeställningar som uppsatsen avser att besvara är

- Hur beskriver informanterna samhällets krisberedskapssystem i relation till individnivå?
- Hur ser informanterna på segregation i relation till krisberedskapssystemet?
- Hur menar informanterna att krisberedskapssystemet kan ordnas?

1.3 Avgränsning

Uppsatsen behandlar krisberedskap i betydelsen som informanterna ger begreppet. Informanternas tolkningar och begreppsdefinition utgår ifrån ett stimulusmaterial från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, vidare MSB, (Myndigheten för skydd och beredskap 2020). Studien har inte ställt frågor

om informanternas erfarenheter av kriser och krishantering, däremot har informanterna själva ställt erfarenheter av krisberedskap i relation till samhällskriser.

Begreppet kris behandlas heller inte, då det är svårdefinierat, ibland använt för att beskriva svårhanterliga situationer, men också avbrott i processer (Smith, 2006, s. 1). Exempelvis lyfter Deborah Stienstra kroniska kriser som följer av kolonialism (Stienstra 2015; Sjöstedt 2020, s. 239). Kriser som påverkar men inte ingår i det offentliga arbetet med krisberedskap utmanar bilden av vilka kriser som hanteras inom den kommunala Risk och sårbarhetsanalysen, vidare RSA (Ericson 2020, s. 123).

3 Tidigare forskning

Kapitlet innehåller tidigare forskning som beskriver erfarenheter av tidigare kriser, olika exempel på utmaningar med krisberedskap, förutsättningar för krisberedskapsarbetet samt allmänhetens roll i kriser och förutsättningar för en förbättrad krisberedskap.

3.1 Tidigare erfarenheter

När ansvariga myndigheter gör analyser om krisberedskap använder de ofta en slags underskottstänkande (Baker 2016). Man lutar sig mot tankar om att allmänheten saknar information om krisberedskap, att kriser alltid medför ett underskott av resurser och att det är information som behövs för att individer ska vara förberedda på en kris. Detta visar annan forskning inte är en helt sann (Katsikopoulos 2020, s. 113), det som behövs är övningar och ägarskap över krisberedskap.

Ytterligare forskning pekar på att RSA inte är tillräckliga eftersom kreativitet och förmåga att handla framträder när väl krisen uppkommer, och det otänkbara, oförutsebara utgör grunden för kriser (Ericson 2017, s. 65). Det har visat sig att när risker bedöms faller vissa risker bort, de syns, men de lämnas ohanterade. Enligt Galaitzi et al. (2022), är anledningen till detta att riskerna är för komplexa att fånga in i riskbedömningen. Så var till exempel fallet med riskbedömningar vid Fukushima, ett utelämnande som sedermera bidrog till katastrofens omfattning. Lite, eller ingen hänsyn hade tagits till resiliens i hantering av riskbedömningen. Till vardags är det lätt att missta resiliens för att bara vara mer av riskbedömningar, men såväl Fukushimakatastrofen som COVID-19 pandemin har visat på hur komplexa system kan bli en del i eskaleringen av initiala hot till större system, och bidra till systemiska fel. I fallet med Fukushima hade en plan för hantering och förebyggande av följdrisker kanske gjort det möjligt att identifiera utmaningen med en inbyggd känslighet för översvämningar i reservkraften. Både Covid19 och katastrofen i Fukushima har också lett till vidare katastrofer i bland annat ekonomi- och utbildningssystem (Galaitzi et al. 2022, s. 1553).

Annan forskning kring arbetet med RSA visar på stor komplexitet i arbetet. I *Krisberedskaps pusslet – meningsskapande och strategier i arbetet med risk och sårbarhetsanalyser* pekar Mathias Ericson (2017) på att det behöver sättas ljus på befintliga normer och ordningar i institutioner och makt mellan olika domäner och arenor. Han menar att krisberedskapsarbete bör integreras i samhället (Ericson 2017, s. 63). En del forskning pekar på att kriser driver en ökad individualisering i samhället (ibid. s. 64), vilket det idag saknas en förståelse kring, det behöver undersökas vilka krafter som släpps lös i och med

denna individualisering av krisberedskap, och vilken påverkan det har när det sociala kontraktet mellan stat och individ bryts (Larsson 2021, s.320).

När kriser har undersökts i efterhand har syns att olika politiska agendor kunnat tränga undan relativt uppenbara risker, som till exempel i "The city of the bowl", New Orleans, där en lång rad av strategiska, taktiska och operationella misstag ledde fram till att orkanen Katrina år 2005 lämnade efter sig en mycket större konsekvens för samhället än vad som hade behövt vara fallet. Bland annat resonerar Parker et al (2009) att efterverkningarna av händelsen 9/11 i New York och kriget mot terrorister fått stor plats i den politiska agendan. Psykologiska faktorer som övervärderade tidigare framgångsrika krishanteringar, en överdriven tilltro till befintliga policies, en vaksamhet på att befintliga policies inte skulle ifrågasättas, rent önsketänkande och en trötthet kopplat till krisreaktioner, påverkade. Slutligen var krishanteringsorganisationerna komplexa och allt för beroende av standardprocedurer (Parker et al. 2009).

Ett annat perspektiv är att krisberedskapen aktivt säkerhetiseras (Ericson 2018), detta då Ericson menar att skillnaden mellan fred och krig blivit alltmer av en gråzon (Ericson 2018, s. 96). I säkerhetiseringens diskurs ingår vanligtvis rädsla som ingrediens, någonting som vanligtvis behandlas genom ett maskulint beskydd, ett neoliberalt inspirerat beskydd, som kan återknytas till individens förmåga att sköta sig själv (Ericson 2018, s. 97). Säkerhetisering riskerar stärka skillnaden mellan medborgare som "sköter sig", utsatta grupper, och politiska aktivister, genom att skilja dem åt (Ericson 2018, s. 100). Detta blir såklart extra viktigt att ta i beaktande i relation till att det finns skillnader i vad som verkligen sker och hur det kommuniceras (Baker 2016) samt i relation till segregering. Natalie Baker (2016) menar att krisdrabbade självorganiserar sig mer än vad som framkommer i media och filmatiseringar av kriser. Baker menar, att när motsatsen kommuniceras bidrar det till en risk i att krisberedskap dikotomiseras och handlar om ett allt eller inget- tänkande som bäddar för tanken att det finns ett större behov av styrd information ovanifrån än vad som egentligen behövs. Baker varnar för dikotomisering i "antingen beredd eller inte beredd" genom att de som räknas till de icke beredda snabbt kan kommuniceras om som oregeliga. Baker trycker på vikten av undersökning och tillvaratagande av allmänhetens förmågor hellre än att angripa frågan utifrån patriarkal uppdelning (Baker 2016, s. 3).

Konsekvenser av Covid-19 har fallit hårt över världen, på många platser infördes strama restriktioner. Detta var till följd av Sveriges lagstiftning inte möjligt att göra. Av den anledningen har Sveriges

hantering av krisen fått utstå kritik, till exempel kopplat till myndighetens oförmåga att ta in rapporter och vetenskapliga bevis från andra myndigheter än sig själva, och att de möjligen inte arbetar vidare med aktiviteter utifrån sina Risk- och sårbarhetsanalyser (Nylén 2021, ss. 306- 307).

Det finns inte mycket forskning kring följderna av covid- 19 hos migranter, däremot har en systematisk litteraturöversikt genomförts. Den visar på försvårande omständigheter för denna samhällsgrupps utsatthet under covid- 19; sedan tidigare förekommande, ojämlikhet i tillgång till arbete och trygga arbetsförhållanden, svårtillgängligt sjukvårdssystem och övergripande styrsystem som exkluderar denna grupp, samt boendesegregation. Faktorer, som ett aktivt civilsamhälle, övergripande tillgänglig infrastruktur, inkluderande styrstrategier och avtal mellan civila samhällsorganisationer och regering bidrog till att underlätta för migranter. Utöver detta konstaterar Hitch (2022) att det finns ett stort behov av forskning när det kommer till hur staden kan designas för att underlätta för migranter (Hitch 2022, s. 380). Wang, Armati, & Thomalla (2012) intervjuade migranter i Shanghai och landade i nödvändigheten av ett tillgängligt system för kommunikation, samt aktiverat lokalsamhälle för att skapa nätverk och engagemang tillsammans med migranter, men också behov av särskilt utformade försäkringar mot naturkatastrofer anpassade efter migranter (Wang, Armati, & Thomalla 2012, s. 1189).

I *Academy of Management Journal* (Schaubroeck, Demirtas, Peng, & Pei 2022) kopplas sociala identifikationsprocesser hos flyktingar samman med arbetsliv och inbäddning i samhället via organisatorisk identifikation. Överlappningen mellan egen identiteten och social identitet kommer med sammankopplingen med en organisation, och det finns tecken på att brister i mångfald på samhällsnivå minskar möjligheten att känna sig som en insider, vilket minskar effekten av organisatorisk identifikation (Schaubroeck et al. 2022, s. 403). Upplevelsen att behandlas som en insider påverkar det sociala engagemanget (ibid. s. 405), och genom att de som anställer flyktingar ser till att vara inkluderande, rättvisa och ge förutsättningar för anställda som är flyktingar, kan man bidra till en känsla av samhörighet och i nästa steg till en organisatorisk identitet (ibid. s. 420). Exempelvis i återbyggande av samhällen efter konflikter ökar inkludering över segregationsgränser resiliensbyggande (Wahba, Das, & Chun 2021).

3.2 Utmaningar med krisberedskap

Miljontals fattiga och utsatta dog till följd av den svält som uppstod i samband med att Irlands skörd drabbades av ett svampangrepp 1846–1847. Landets befolkning övergavs av sina ledare och lämnades

att lösa krisen på egen hand utifrån en ekonomisk och ödesbaserad ideologi som såg möjligheter till en nystart för Irland. Två miljoner människor, inklusive tillgångar, utvandrade till USA som en följd av denna onaturliga katastrof. Forskare har tittat på denna svält, och på Orkanen Katrina och landar i att varken svälten eller Katrina går att fullt ut ses som naturliga katastrofer, utan som resultatet av samhällets uppbyggnad och strukturer (Fitzmorris 2011, s. 102).

Begreppet resiliens, resonerar Susan Feinstein (2015), beskriver ett samhälles förmåga att förhindra, lindra och återuppbygga sig efter kriser, men kan också dölja det faktum att det finns underliggande problem som till exempel ojämlik fördelning av resurser i samhället. Resiliens kan handla om att acceptera det nya läget snarare än att ta sig tillbaka till ett tidigare läge. En definition av resiliens kommer från en konferens 2013 där amerikanska och europeiska planeringsorgan samlades: 'to sustain the urban and rural viability and improve the quality of life for their residents amidst the global economic and socio-political crisis and climate change' (Feinstein 2015, s.157). Feinstein frågar sig vad syftet med begreppet resiliens är, om det är tänkt att användas som en täckmantel för genomförande av kontroversiella aktiviteter. Det finns också flera beskrivningar av begreppet resiliens, där de flesta har det gemensamt att de inte längre inbegriper en återgång till jämvikt utan pekar på förändring som det naturliga (ibid. s. 158).

Cutter, Ash & Emrich (2016), som mätt resiliens i USA med hjälp av Baseline Resilience Indicators för Communities (Cutter, Ash & Emrich 2016, s. 1239), kommer fram till att urban resiliens är mer kopplad till ekonomiskt kapital än en rural resiliens, som är mer beroende av ett fungerande community (Cutter, Ash & Emrich 2016, s. 1236). Deras forskning visar att det finns så stora skillnader i resiliens mellan urbana och rurala miljöer, att det av den anledningen är orimligt att bygga strategier för förbättrad resiliens på en gyllene medelväg. I slutsatsen kommer de fram till att arbete med resiliens, inom vilket krisberedskap är en faktor, behöver delas upp inte bara utifrån större geografiska enheter som ett county, utan även i mindre geografiska enheter, då det finns stora skillnader även inom urbana och rurala platser. De menar att deras resultat kan få konsekvenser för krisberedskap (ibid. s. 1250).

3.3 Förutsättningar för krisberedskap

Viljan att bidra till den institutionsbundna samhällsberedskapen är starkt beroende av människors bedömning av det offentliga förmåga till gensvar och rättvisa. Samhällskriser, utmanar det offentliga och ställer relationen mellan invånare och statsapparat i en annan relation än vad som är fallet i

normalläge. Kravet på samarbete mellan styrning, offentlig verksamhet, frivilligorganisationer och även andra delar av civilsamhället är särskilt viktigt eftersom det vid kriser visat sig att civilsamhället fyller en livsviktig roll (Mizrahi, Ben-Eliahu, Cohen, Hertz, Miller-Mor, Mishor, Vigoda-Gadot 2022, s. 1). Det är vanligare att det offentliga investerar i krisberedskapsarbete kopplat till räddningstjänst än i allmänhetens kunskaper och det finns tankar om att allmänhetens bidrag till krisberedskapsarbetet underskattas. I artikeln beskrivs att investering i krisberedskapsplaner och beredskapslager, både från allmänhetens sida och från det offentligas sida, skymms av krishantering som i många fall är en mycket synligare aktivitet än investeringar för att minska risken för kriser (ibid. s. 2). Resultatet av undersökningen, som genomförts på en israelisk population, visar att det fanns ett signifikant samband mellan viljan att bidra med extra pengar på krisberedskap, uppfattning av delaktighet i beslutsfattande samt upplevelse av rättvisa. Därför menar Mizrahi et al. att det finns ett stort behov av att integrera mikro och makronivåerna i samhället när det kommer till kunskap om krisberedskap. De trycker på att detta är särskilt relevant mot bakgrund av att samhällets styrning och ledning inte klarar sig utan allmänheten i en kris eller katastrof (Mizrahi et al. 2022, s. 18). De ser också att det finns skillnad i viljan att bidra före och efter covid-19, där det före pandemin fanns en stor tilltro till statens förmåga men en stukad dito till följd av hanteringen (ibid. s. 19). Slutsatsen är att det behövs mer forskning kring allmänhetens vilja att bidra till samhällets krisberedskap, men att om stat, region och kommun vill aktivera allmänheten i arbetet så behöver man mer aktivt lyssna till den (ibid. s. 20).

Exempel på när allmänheten har lyssnats på, är vid satsningar på kvinnor i programmet Women Effect, där kvinnor inhämtade kunskap om ekonomiska och sociala möjligheter att bygga resiliens. Området där programmet genomfördes utsattes ofta för konsekvenser av klimatförändringar, men också fattigdom och låg nivå på utbildningar. Uppföljning av satsningen visade på samband mellan satsningen och utvecklingen av beredskap hos de medverkande inför större händelser, oavsett om händelserna var skapade av människa eller natur (Story, Tura, Rubin, Engidawork, Ahmen, Junidi, Iddosa, Abrah 2020). Forskarna undersökte om medverkan i programmet ökade beredskapen, och om så var fallet om socialt kapital möjligen kunde vara en medverkande faktor till den ökade beredskapen. Det man fann var att steget till att börja beredskapsarbetet oftast sker genom känslomässigt stöd, att uppfattad beredskap förmedlas genom socialt nätverksstöd, känslomässigt stöd, kollektivt agerande och tillit. Forskarna menar att mycket fokus har lagts på att definiera begreppet resiliens, och mindre på att finna förståelser för hur det kan vara möjligt att mildra konsekvenserna av stora händelser genom samhälls-, familj- och individresiliens (Story et al. 2020, s. 1). Samhällsresiliens hänsyftar enligt Story et al. (ibid. s. 2) till

förmågan att förebygga, stå emot, och mildra den stress som kommer av en kris eller katastrof och forskning har visat att just socialt kapital har en avgörande mening för hur ett samhälle klarar av detta. Undersökningen visade att det fanns positiv korrelation mellan Women Effect och beredskap inför kris och katastrof, samt till socialt kapital. Man föreslår fördjupad forskning i avseende delarna i det sociala kapitalet som är mest relevant när det kommer till att bygga beredskap på en samhälls- och familjenivå (Story et al. 2020, ss. 8-9).

3.4 Allmänhetens roll

Allmänheten har en tendens att täcka upp för olyckor i systemet. I områden med jordbävningar, återfinns drabbade oftast utav en lekman inom 24–48 timmar (Peleg, Bodas, Shenhar, & Adini 2018, s. 750). Mot bakgrund av den kunskapen har man undersökt resultatet av kurser i eftersökning och räddning, genomförda för ungdomar i Israel sedan 2017. Det man såg var att kurserna gav resultat i fråga om ökad uppfattning om resiliens, självförmåga och kunskap om hur en kan agera i kris. Basal utbildning av allmänheten kan leda till ökade chanser för överlevnad (Peleg et al. 2018, s. 751). Kursen som studerades var en två dagars utbildning, där teoretiska och praktiska kunskaper anpassade utifrån risken för jordbävningar genomfördes (ibid. s. 751). Antagandet var att det är bättre att fler kan lite, än att vänta in de särskilda räddningstjänsterna som blir överbelastade med många fall. Författarna lyfter tidigare forskning som visar att ökad medvetenhet om resiliens, ökad självförmåga och ökad kunskap om hur en kan agera i händelse av kris gör människor bättre rustade även för andra former av händelser (Peleg et al. 2018, s. 753).

En systematisk litteraturöversikt (Ryan, Johnston, Taylor, & McAndrew 2020) lyfter effekter av samhällskommunikation och engagemangstekniker använda i beredskapssammanhang. Tendenser visar att de flesta tekniker för engagemang har effekt, men det finns exempel på tekniker som inte fungerar vilket, enligt artikeln, mest går att koppla till brister i förundersökning och förutsättningar för implementering snarare än tekniken i sig. När arbete ska göras med att engagera samhällen i krisberedskap är det viktigt att använda en bredd av verktyg, med fördel också aktiviteter som medför att människor träffas ansikte mot ansikte (Ryan et al. 2020, s. 1). När benchmarking ingick i arbetet visade det sig att arbetet gav bättre resultat, och skillnaderna var så stora att artikelförfattarna rekommenderar den som vill arbeta med beredskapshöjande aktiviteter att genomföra dem. Särskilt utmanande blir dock detta för informationskampanjer, vilka kräver särskild kunskap, erfarenhet och förmåga att genomföra och där mätningar behöver göras i en mer omfattande skala. Man pekar dock på

riskerna att effekterna hänger samman med att det ofta är personer som redan är intresserade av frågan som medverkar i aktiviteterna (ibid. s. 10).

Avslutningsvis pekar Baker & Grant (2016) på att beredskap ses som ett problem, men att problemet behöver placeras hos de institutioner som, trots god vilja, motverkar allmänhetens beteenden vid kriser. De pekar på att allmänheten tenderar att självorganisera sig vid kriser och att det då tillämpas en sorts altruism, som det finns anledning för krisberedskapsorganisationer att ta lärdom av (Baker & Grant 2016, s. 39).

4 Teori

I kapitlet introduceras teoretiska begrepp använda vid analys av studiens resultat.

I uppsatsen används Jürgen Habermas begrepp kommunikativt handlande, ett begrepp med bakgrund i lingvistik och handlingsteori (Carleheden 1996, s. 48), tillsammans begreppen livsvärld och systemvärld.

En förklaring till valet är att Habermas menar att metodologi eller kunskapsteori inte alltid är bästa vägen för att förstå samhällets fundament (Habermas 1988, ss. 14-15), samt att den sorts sociala handlingsteori, kommunikativt handlande, som Habermas lutar sig emot bidrar till att belysa samarbetet som bygger upp individens och samhällets krisberedskap. Vidare är det relevant för empirin att Habermas, med bakgrund i Frankfurtskolan, väljer en emancipatorisk kritisk väg i sitt teoretiserande vilket resonerar med informanternas ord. Habermas teori om kommunikation används även i arbete med krisledning inom industrier och organisationer, där man också tar hänsyn till de olika arenorna systemvärld och livsvärld (Shrivastava, Mitroff, Miller & Miglani 2006, s. 30).

Avslutningsvis används Paulo Freires begrepp, dialogiskt lärande, för att bygga vidare på Habermas teorier. Dialogiskt lärande utvecklar delar av resultatet där informanterna lyfter förslag på möjliga metoder för att fläta samman krisberedskapssystemet och den individuella arenan. Dialogiskt lärande är förankrat inom det sociala arbetets domän, och kan knytas till socialt arbete på makronivå. Det är en teori som kan fungera både för att lösa problem, för att stärka ett samhälle och dess sociala kapital och kan visa möjligheter till bryggor mellan krisberedskapssystemet och allmänheten (Payne 2015, s.58, 274–275).

Avslutningsvis används teorier för att belysa ett resultat. Teorierna i sig själva är koncentrat av verkligheten och anses vara verifierade tills vidare. Olika teorier och begrepp bidrar till att belysa olika perspektiv (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 20), vilket är av vikt att beakta.

4.1 Systemvärlden

Jürgen Habermas teoretiserande om systemvärlden och livsvärlden förklarar skillnader i perspektiv på samhället. Styrningsmedel som makt och pengar reglerar systemvärlden, vilken utgörs av det politiska

och ekonomiska i samhället, en sfär som lever med förväntningar på resultat, och som baseras på en avsaknad av behov av konsensus.

Den värld där krisberedskapssystemet befinner sig, systemvärlden, skiljer sig från livsvärlden (Reese-Schäfer 1995, s. 37). Krisberedskap skulle kunna förstås som ett målrationellt handlande i systemvärlden, men i livsvärlden som ett socialt handlande (Habermas 1988, ss. 79-80). Eftersom handlingar inte uppfattas utan kopplingar till styrande intentioner (Habermas 1988, s. 90) får det en konsekvens som i en krisberedskapslogik behöver identifieras och hanteras.

Utifrån hur det går att förstå Habermas syn på renodlad systemteori bör vi uppfatta världen som både system- och livsvärld samtidigt (Reese-Schäfer 1995, s. 38). I livsvärlden har krisberedskap inte accepterats som någonting som fullt ut styrs av makt och pengar, eftersom i livsvärlden finns andra processer, som sedvanor, sociala samspel och även uppfostran. I systemvärlden förstås och hanteras krisberedskap enligt samhällsrationella processer som ekonomi och politik (Habermas 1996, s. 92). I bland finns risker gömda i mellanrummet mellan system och livsvärld, riskerna syns först när dessa separeras (Reese-Schäfer 1995, s. 39).

4.2 Livsvärlden

Begreppet livsvärld härstammar från filosofins värld, där Husserl definierade den som en värld av komplexitet och sammansmältning av livet som levs och världen där livet levs (Nationalencyklopedin u.å.c). Enligt Habermas är livsvärlden självklar, oproblematisk och situationer i livsvärlden växlar kontinuerligt. Livsvärlden omfattar de människonära gemenskaperna, där kultur och den egna personligheten befinner sig. Livsvärlden tarvar kommunikation, samsyn, normer och tolkningar för att människor ska kunna agera (Andersen 2007, ss. 283-284). Habermas pekar på att rationalisering av handlingar, som faller inom livsvärldens områden, kan medföra brister, samtidigt som de kan medföra friheter från gamla system om de feodala och klassinriktade. Habermas talar om kolonisering av livsvärlden, och menar att separationen från nämnda system kan leda till berövanden och brister som konsekvens, och att dessa i slutändan kan leda till förfrämligande, och i yttersta fall bereda utrymme för bland annat fascism och nationalsocialism (Reese-Schäfer 1995, ss. 39-41).

4.3 Kommunikativt handlande

Genom att studera och genomlysa handlande, till exempel handlingar som enbart orienterar sig mot framgång som tex instrumentella eller strategiska handlingar, har Habermas kommit fram till att det finns ytterligare en typ handling, kommunikativt handlande. Inom begreppet kommunikativt handlande ryms förståelighet, realitet, korrekthet och uppriktighet (Carleheden 1996, ss. 38- 39). Det kommunikativa handlingsperspektivet ger utrymme för övriga handlandes giltighet samt förhåller sig till, och kan växla mellan tre olika dimensioner av verkligheten; den objektiva, den sociala och den subjektiva. Kommunikativt handlande erfordrar att andra kommunikationsdeltagare erkänns, att deras anspråk på verkligheten erkänns, och att man förutsätter att det som uttalas är sanningen (Reese-Schäfer, 1995, ss. 28-29). Med hjälp av begreppet kommunikativt handlande kan vi söka handlingar som utförs av både subjekt och system (Reese- Schäfer 1995, s. 36).

Det kommunikativa handlandet bygger på att handlingar föregås av kommunikation (Habermas 1988, s. 14). Habermas utvecklar begreppet kommunikativt handlande som möjligt sätt att se åtgärder som tar stöd i samförstånd och ömsesidigt erkännande av olika förståelser för världen omkring (Andersen 2007, s. 294). Det en förståelsebaserad interaktion mellan språk och "handlingsdugliga subjekt" (Reese-Schäfer 1995, s. 27), det vill säga ageranden mellan två parter, men med emfas på kommunikation som länk (Habermas 1996, ss. 113-115). Vidare går det att, utifrån en blick på handlingsbegrepp som teleologiska och normativa, det vill säga rationella och följandes normer som anses vara vägvisande, förstå att bland annat samhällets institutioner orienterar sig efter de sistnämnda; Handlande syftar till måluppnåelse kopplade till makt och pengar. Känslor och önsknings har inte samma utrymme som hos de aktörer som utgör delar i detta samhälle (Habermas 1996, s. 124). Det kommunikativa handlandet, menar Habermas, är ett handlande där den som agerar ses både som en som kan förmedla, och ta in kommunikation (Habermas 1996, s. 125). Den som handlar förstår direkt, och samtidigt relaterar indirekt till världen (Reese- Schäfer 1995, s. 27), vilket kan förstås som att det kommunikativa handlandet inrymmer både mål, genomförande, tolkning och samförstånd (Habermas 1996, s. 126).

Habermas teoretiserar vidare kring behovet av en samförståndsprocess, en "kooperativ tolkningsprocess" (Carleheden 1996, s. 29), och menar att det handlar om att någonting görs förstått med någon, att det som kommuniceras samtidigt befinner sig i en upplevelsevärld, en faktabaserad värld och en värld som fylls av normer (Carleheden 1996, s. 31). För att kommunikationen skall nå fram krävs en giltighet, och att det som kommuniceras är sant, normativt och uppriktigt (Carleheden 1996, s. 32).

Genom att betrakta krisberedskapssystemet som ett subjekt i systemvärlden, och genom att belysa det ungefär på samma sätt som Carleheden gör med arbetslivet i *Det andra moderna* (Carleheden 1996), kan den väsentliga samförståndsprocessen mellan systemvärlden och livsvärlden förstås. I nästa steg kan det möjligen finnas utrymme att praktisera processen genom att till exempel söka stöd i teorier och metoder med förutsättningar till makrointegrerad praktik, som exempelvis teorier och metoder från det sociala arbetets sfär.

4.4 Dialogiskt lärande

Dialogiskt lärande representerar det sociala arbetets förutsättningar att konkretisera det kommunikativa handlandet, ett lärande som bygger på kommunicerande, med målet att förändra strukturer och stärka individer (Freire 2021, s. 89), vilket är i linje med makropraktiskt socialt arbete (Payne 2015, s. 58).

Genom att applicera Paolo Freires teori (Freire 2021, s. 113) på studiens resultat kan vi vidare belysa de delar i resultatet som pekar på möjliga vägar framåt i ett gemensamt arbete med samhällets krisberedskap. Ordet dialog sträcker sig, enligt Freire (Freire 2021) över orden handling och reflektion, han menar att dialogen ger möten till människor och bidrar till att sätta namn på världen. Dialogen menar Freire rör sig bortanför önskan och behov av makt att dominera (ibid. s. 111).

Dialog tarvar ödmjukhet, som bygger på förmåga att se en egen okunskap. Den kräver mod hos den som besitter makt att ge namn och innehåll åt krisberedskap, att släppa taget om förutfattade meningar och ägarskap om sanningen (Freire 2021, s. 115). Vidare kräver dialog tilltro till människor (ibid. s. 116). Freire säger att resultatet av denna kombination blir tillit. Freire lyfter särskilt vikten av att säga samma sak som man gör (Freire 2021, s. 117), vilket kan liknas vid det som Carleheden menar Habermas avser med behov av korrekthet och uppriktighet inom begreppet kommunikativt handlande (Carleheden 1996, s.38-39).

Freire menar att dialogiskt lärande bygger på problematisering, med utgångspunkt från de reflektioner som finns kring själva undervisningen (Freire 2021, s. 119), där själva undervisningen byggs tillsammans med den som lär. Den som lär utgår från rådande kontext och omvärld (Freire 2021, s. 120). Denna typ av lärande skiljer sig från det som Freire kallar bankundervisning, en slags lärandemetod där en ovanifrån, systemstyrd, överlämning av förutbestämda fakta utan koppling till kontext sker.

Bankundervisning, menar Freire, medför att inläringen blir svår. När Freire använder begreppet bankundervisning hänvisar han till ett system där någon sätter in ett kapital i en bank, och det enda den som tar emot detta kapital kan göra är att spara kapitalet (Freire 2021, s. 85). Avslutningsvis menar Freire att denna typ av lärande är förtryckande genom att det inte tar hänsyn till den som har rollen som student, han menar också att bankundervisning hänger sig åt att bibehålla status qou i samhället (Freire 2021, ss. 87- 88).

5 Metod

Kapitlet beskriver förförståelse, metodval, litteratur- och datainsamling, urval, bearbetning och analys, samt etiska överväganden.

5.1 Förförståelse

Förförståelse är betydelsefullt inom kvalitativt analysarbete (Fejes & Thornberg 2019, s. 74), egna erfarenheter påverkar syn på verkligheten (Danermark, Ekström & Karlsson 2018, ss. 35, 243; Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 93). Erfarenheter av arbete med krisledning under flyktinghändelsen 2015 i kombination med tidigare utbildningar i överlevnadskunskap, samhällets krisberedskapssystem och socialt arbete, har bidragit till ett system- och strukturorienterat perspektiv. Förförståelsen har bidragit med att identifiera kunskapsluckor. En bakgrund inom socialt arbete, en utbildning i social omsorg, bidrar till intresset för kopplingar och broar mellan ett mikrosociologiskt perspektiv och makro dito. Dessa erfarenheter och kompetenser kan ha bäring på förmågan att sammanfatta, diskutera och komma till slutsatser av relevans för det samhällsvetenskapliga området (Ahrne & Svensson 2015, s. 228).

5.2 Val av metod

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur det svenska krisberedskapssystemet förstås av ett urval ur allmänheten. Ansatsen har varit abduktiv och syftat till emancipatorisk undersökning. Arbetet har pendlat mellan tidigare forskning, samhällsövergripande teorier, praktiska sociala teorier och tolkning av data (Fejes & Thornberg 2019, s. 27).

Metodval har landat i kvalitativ undersökning, med semistrukturerade gruppintervjuer, där antalet medverkande i intervjuerna varierat från en till fyra personer. Intervjuerna har spelats in med hjälp av diktafon (Wibeck, 2010 s. 91), och genomförts fysiskt på plats eller via Södertörns högskolas digitala plattform för videosamtal. Metodval syftar till att få tillgång till erfarenheter, gå på djupet av ämnet, och möjligen generera fler hypoteser (Wibeck 2010, s. 147).

Intervjuerna inleddes med en film från MSB: *Hela Sverige tillsammans-en liten film om krisberedskap och civilt försvar* (Myndigheten för skydd och beredskap 2020). Stimulusmaterialet var inriktat mot krisberedskap, tydligt kopplat till den myndighet i Sverige som har nationellt ansvar för att samordna krisberedskap, och introducerar ämnet för informanterna (Wibeck 2010, ss. 78-79). Ambitionen var att

inleda intervjuerna på så likvärdigt sätt som möjligt. Informanterna fick möjlighet att se filmen i förväg, då information om hur man kan hitta filmen fanns i Informationsblad och Informationsbrev (Bilaga 1. & Bilaga 2.). Filmen följdes upp med allmänna reflektioner (Bryman 2016, s. 615). Excerpter från intervjuerna presenteras i resultatet, för att lyfta informanternas egna ord (Wibeck 2010, s. 97).

5.3 Datainsamling litteratursökning

Sökning av tidigare forskning skedde med hjälp av databasen scopus med sökord som crisis preparedness, communitywork, resilience. Riktade sökningar på kriser som hurricane Katrina och Fukushima genomfördes och svenska sökningar på databasen Söder Scholar genomfördes med motsvarande sökord.

Vid artikelval användes litteraturförteckningar från kurslitteratur, i kombination med sökningar på Söder scholar och Scopus med sökorden: Contingency, preparedness, beredskap, municipality, kommun, social work, communitywork, socialt arbete, samhällsarbete, inclusion, inkludering, resilience, resiliens, urban, storstad.

Contingency är en "mildare" variant av preparedness och betyder ungefär "någonting som kan inträffa" (Nationalencyklopedin u.å.a). Preparedness översätts direkt till [försvars]beredskap (Nationalencyklopedin u.å.b). Fokus har legat på ordet preparedness, vilket används av bland annat Homeland and Security och EU i relation till den typ av beredskap uppsatsen hänvisar till. Contingency har använts för att bredda sökningen av artiklar.

Sökningar efter dels social work, dels communitywork samt de svenska översättningarna socialt arbete och samhällsarbete har genomförts eftersom socialt arbete kan betecknas som en del i samhällsarbete och vice versa (Sjöberg & Turunen 2018, s. 21).

Avslutningsvis har begreppet inclusion, och dess svenska motsvarighet inkludering, använts för att hitta exempel på inkluderande arbete i frågor rörande krisberedskap. Resilience, samt svenska motsvarigheten resiliens i betydelsen "... förmågan att stå emot och klara av förändring, samt återhämta sig och vidareutvecklas." (Myndigheten för skydd och beredskap 2013, s. 8) har också använts.

5.4 Urval

Inledningsvis riktades urvalet av informanter mot civilsamhällets organisationer som företrädesvis verkade med platsen som utgångspunkt. Då många av dem uttalat svårigheter att bidra till följd av arbetsbelastning, alternativt inte återkopplat, utgick urvalet ifrån dels riktad sökning av organisationer som särskilt arbetar med samhällets krisberedskap, Stockholms Länsförbund för Krisberedskap, vilket ledde till ytterligare informanter. En tjänsteperson på myndighet, samt en säkerhetssamordnare har intervjuats, därefter har privatpersoner med varierad grad av intresse för krisberedskap ställt upp. Via dessa har ytterligare informanter bidragit, och urvalet kan liknas vid teoretisk sampling (Fejes & Thornberg 2019, s. 46).

Det har varit utmanande att komma i kontakt med informanter, vilket påverkat den tid som varit möjlig för undertecknad att ha åtkomst till, och genomföra analyser av insamlade data. Det är en svaghet i undersökningen att övervägande delen av informanterna tillhör socialt starka grupper, från till stor del gynnade områden. Möjligen kan det ses som en följd att det har blivit svårare för forskare att komma i kontakt med en allmänhet som presenteras som problematisk (Moderaterna 2022, s. 27). Det är möjligt att en undersökning som fångar andra grupper ger annat resultat. Givetvis garanteras inte att informanterna säger vad de tänker, mot bakgrund av intervjusituationen. Situationen kan påverka vad informanter kommer på, vad de önskar säga, vilket sedan kan påverka validiteten (Wibeck 2010, ss. 143-144; Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005). För att balansera denna risk erbjöds informanterna återkomma till intervjuaren.

5.5 Datainsamling intervjuer

Sju intervjuer utgör studiens empiri. Fyra intervjuer utgör den del som representerar allmänheten, och tre representerar krisberedskapsprofessionen. Sammanlagt har 14 personer medverkat och åldersspannet går från 35 till 92 år.

Inga barn eller ungdomar har medverkat i intervjuerna. En informant var med vid två intervjuer, en informant har erfarenhet av att ha vuxit upp i ett annat land än Sverige och en av intervjugrupperna hade erfarenhet av en krishändelse i anslutning till sitt boende.

Antalet medverkande har understigit det för fokusgrupper rekommenderade (Wibeck 2010, s. 62) varför fokusgruppmetoden inte varit allenarådande. Dock har intervjuaren så långt möjligt samtalat med personer med intresse för frågor om ett ämne; krisberedskap (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005 s. 169). Metoden har mer handlat om gruppintervjuer på tema. Däremot har intervjuer genomförts med varierat antal personer vid olika tillfällen. En av intervjuerna genomfördes med fyra informanter, två av intervjuerna genomfördes med enskilda individer, fyra intervjuer genomfördes med två informanter. Avsikten med fler informanter har varit att minska forskarens makt till förmån för informanternas åsikter, tankar och erfarenheter (Wibeck 2010, ss. 23-24). För att ge stöd till intervjuerna har en intervjuguide (Bilaga 4) tagits fram, och för att säkerställa dess kvalitet har en extern part tagit del av den (Wibeck 2010, s. 142), varefter förändring och justering genomfördes.

5.6 Bearbetning av intervjumaterial och analys

Syftet med undersökningen har inte varit att analysera interaktioner (Wibeck 2010, s. 93) därför har vissa insamlade data transkriberats med förkortad transkriptions nivå. Fokus har legat på att till fullo transkribera, koda och analysera intervjuer genomförda med privatpersoner. Data från professionella parter har transkriberats pragmatiskt.

Vid bearbetning och analys har arbetet präglats av frågan om ”Vad är det som händer här?” samt senare; ”Tillhör det som händer här livsvärlden eller systemvärlden, vad är det för någonting som kommer fram i berättelserna om erfarenheter av samhällets krisberedskap i fråga om kommunikativt handlande?”. På det sättet påminner bearbetningen om arbete som görs inom Grundad Teori (GT) (Fejes & Thornberg 2019, s. 47), där fokus i analysen ligger på informanternas huvudsakliga bekymmer. Dock har intresset i studien legat i att fånga informanternas erfarenheter genom deras uttalade tankar om krisberedskap, vilket gör att analysmetoden hämtat inslag från fenomenografi (Fejes & Thornberg 2019, s. 179).

Vid transkribering har inspelat material lyssnats igenom en gång, därefter har data transkriberats med hjälp av transkriberingsfunktion i datasystemet word. Därefter har ytterligare genomlysning gjorts, samtidigt som transkriptionen kontrollerats och reviderats. I nästa steg har transkriptionerna lästs i sin helhet, en första översiktlig genomlysning och kodning av intervjufrågor har genomförts, för att hantera, sortera och tydliggöra likheter och skillnader i de olika intervjuerna. Eventuellt nya koder har följts upp i tidigare kodschema, för att säkerställa att ingen kodning uteblivit. Koderna har klustrats i kategorier och aggregerats till övergripande teman, se Tabell.1 nedan.

Kategori	Namn	Tema	Namn
1	Krisberedskap som information för vissa	1	Krisberedskap som en hemlighet
2	Det är skillnad på samhällets krisberedskap beroende på var du bor		
3	Inte alla är med		
4	Krisberedskap fanns ju förut	2	Krisberedskap en förlorad kompetens
5	Övningar och planer		
6	Systemet levererar inte när det väl behövs		
7	Det egna ansvaret	3	Krisberedskap som samhällskitt
8	Lyssna på oss här nere, ta med oss		
9	Vi klarar mycket själva		
10	Krisberedskap för alla	4	Krisberedskap för alla
11	Krisberedskap som en del i skolan och allmänbildningen		
12	Krisberedskap som system		

Tabell 1.

5.7 Etiska överväganden

I varje forskningssituation är etik och etiska överväganden av stor vikt (Vetenskapsrådet 2017, s. 13). I denna undersökning har etiska överväganden varit med i samtliga beslut, särskilt i frågor som rör informanter samt sökanden efter desamma. Vid sökande av informanter har inledningsvis ett informationsblad (Bilaga 1.) med information om studiens syfte skickats ut till de tillfrågade via mejl, därefter har informanterna fått en fördjupande information (Bilaga 2.) och en samtyckesblankett (Bilaga 3.). För det fall ingen kontakt har uppnåtts har en påminnelseförfrågan gått ut, och i de fall inget svar inkommit har undertecknad valt att söka andra informanter.

En medvetenhet om känsligheten i samtals innehåll har lett till en sensitivitet inför polarisering, vilket hanterats med uppföljande frågor, ibland förtydligande av begreppet segregation som process.

Informationskravet

Samtliga medverkande har muntligen och skriftligen informerats om studiens syfte, och att vad som sägs inom ramen för undersökningen och inom ramen för genomförda samtal hanteras i enlighet med sekretess och tystnadsplikt. De har informerats om att inspelat material förvaras på Södertörns Högskolas databas, samt att det raderas i samband med uppsatsens godkännande och betygsättande (Ahrne & Svensson 2015, s. 29; Bryman 2016, ss. 170-172). I de fall samtalen genomförts med fler personer har anonymitet varit svår att uppnå, informanterna ombads hantera samtalet utifrån behovet av konfidentialitet (Wibeck 2010, s. 139). Samtliga informanter har muntligen och skriftligen informerats om möjligheten att när som helst kunna avbryta medverkan utan oro för repressalier och utan att behöva ange varför (Bryman 2016, s. 171). Även om undersökningen inte syftar till att fråga om känsliga ämnen (Wibeck 2010, s. 140), har informanterna ombetts respektera varandra, intervjusituationen, och att inte röja för andra vad som sagts under intervjutillfället. Det är dock inte möjligt för forskaren att kontrollera att så inte sker (Wibeck 2010, s. 139).

Intervjuaren har agerat moderator och sökt styra samtalen in till en aggregerad nivå, samtidigt som informanterna uppmuntrats att tala med varandra utan att känna press på att leverera mot egen vilja (Wibeck 2010, s. 141). Frågor har anpassats för att hålla intervjun på en generell nivå (Ahrne & Svensson 2015, s. 62).

Vid en av intervjuerna närvarade underårig i målsmans sällskap. Den underåriga avböjde medverkan och hans åsikter har på inget sätt hanteras i denna uppsats (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 261; Ahrne & Svensson 2015, s. 72).

Samtyckeskravet

Samtliga informanter har erhållit information om syfte, samt om hur personuppgifter kommer att hanteras. I vissa fall har informanter ställt följdfrågor på Informationsblad och Informationsbrev (Bilaga 1, Bilaga 2) och fått muntliga svar. Inga känsliga personuppgifter har hanterats inom ramen för studien. Samtliga informanter har undertecknat samtyckesblankett, antingen genom att skriva under en blankett (Bilaga 3) eller genom att, efter att ha erhållit samtyckesblanketten bifogad i ett mejl svara i vändande mejl att: ”Jag godkänner samtycke i enlighet med bifogad blankett” (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 119; Wibeck 2010, s. 139; Ahrne & Svensson 2015, s. 29; Bryman 2016, s. 178).

Konfidentialitetskrav

Frågan om konfidentialitet har tagits upp i samtliga intervjuer (Ahrne & Svensson 2015, sp. 92). Några ord som använts av informanterna har justerats i den slutliga uppsatsen, för att ge trygghet i frågan om anonymitet. I transkriptioner framkommer ingen information om informantens namn, plats för genomförande av intervjun eller andra identifierbara uppgifter, med hänvisning till konfidentialitet (Ahrne & Svensson 2015, ss. 62, 154; Bryman 2016, ss. 171-172). Inga dolda metoder har använts i studien (Bryman 2016, ss. 180-181).

Nyttjandekravet

Personuppgifter som samlats in under studien har endast nyttjats som presenterat i samtyckesblanketten (Bilaga 3) och ej i affärsmässiga eller påverkanssyften (Ahrne & Svensson 2015, s. 29; Bryman 2016, s. 171).

Individskyddskravet

Det går inte att till fullo undvika någon form av obetydlig skada vid forskning. Detta faktum är dock inte tillräckligt skäl för att hindra forskning (Vetenskapsrådet 2017, s. 13). Det krävs av den som genomför undersökningen att så långt det är möjligt skydda informanter från obehag (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 119). I intervjusituationer där fler personer än en informant medverkat har intervjuaren arbetat för att skapa en öppen och gynnsam intervjusituation (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 40).

Forskningskravet

Uppmaningen att utforska frågor i en akademisk kontext (Vetenskapsrådet 2017, s. 13) har lett till att intervjufrågorna balanserats i relation till informanternas roller i samhället. Ändamålsenliga och

pliktrelaterade handlingar, har vägts mot forskningens plikt i fråga om samhällets krisberedskap samt hur kan en bedriva forskning fritt och samtidigt upprätthålla respekt för berörda parter (Ahrne & Svensson 2015, ss. 28, 154).

5.8 Studiens kvalitet

5.8.1 *Trovärdighet*

Intervjuerna med representanter för allmänheten har varvats med representanter som arbetar med frågor om krisberedskap varför en slags triangulering av frågeställningar, och val av teoretiskt ramverk möjliggjorts (Bryman 2016, s. 467). Informanternas svar lyfts som citat i uppsatsen och intervjuarens förförståelse bidrar till en bredd, möjliggörandes rimlighet i relation till analys, vilket kan bidra till studiens trovärdighet (Hjerm, Lindgren, & Nilsson 2014, ss. 83-85).

5.8.2 *Pålitlighet*

Loggbok har så långt möjligt förts. Loggen har bidragit till redogörelsen som presenteras i uppsatsen. Tilläggas bör svårigheten, att i arbeten med kvalitativ och omfattande data, göra om studien till fullo (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 230; Bryman 2016, ss. 467-468). Praktiska skäl har förhindrat peer debriefing (Hjerm, Lindgren, & Nilsson 2014, s. 83), dock har studien lästs och studerats i sin helhet genom peer reviewing.

5.8.3 *Källkritik*

Artiklar som använts är peer reviewed och kommer från vetenskapliga tidskrifter.

Kälor kopplat till teori består av förstahandskällor, det vill säga litteratur författad av nämnda teoretiker själv. I vissa fall har andrahandskällor använts för att på ett tydligare pedagogiskt sätt kunna förklara och utveckla begreppen.

Informanterna består av personer som sökts i egenskap av specialister inom området krisberedskap, dels av personer som sökts via offentliga och privata utrop på Facebook, därefter har ytterligare informanter tillkommit via så kallat snöbollsurval. Det har varit svårt att nå ut till en bred och diversifierad allmänhet.

5.8.4 Överförbarhet

Studien använder informanter med professionell koppling till krisberedskap, vilket bidrar till att det varit möjligt att se någonting som kan utgöra ett mönster i fråga om erfarenheter av krisberedskap (Larsson, Lilja, & Mannheimer 2005, s. 231). Samtidigt bygger data på intervjuer där informanternas egna tolkningar och erfarenheter påverkat slutresultatet då de skiljer sig åt i såväl ålder som kön och erfarenheter.

6 Resultat och analys

Nedan presenteras resultatet av studien genom fyra olika teman framträdandes efter transkribering och kodning.

Informanter med en roll inom, eller i anslutning till, det svenska krisberedskapssystemet har av naturliga skäl gjort flest reflektioner nära systemvärldens logik, medan representanterna från civilsamhället gör kopplingar till en överordnad struktur men saknar en heltäckande orientering i krisberedskapens kontext och strukturer.

6.1 Krisberedskap som en hemlighet

Under samtliga intervjuer med civilsamhällets representanter framkommer ett slags missnöje med krisberedskapssystemets förmåga att nå ut med information, med hänvisning till bland annat tidigare kriser, men också med hänvisning till brister i den egna kunskapen. Några informanter beskriver krisberedskap som någonting för privilegierade, en fråga som separerar fattiga och rika, den som bor i gynnade områden och den som bor i missgynnade områden, stad och land, personer med tillgång till svenska språket, personer med funktionshinder, de med tillgång till andra språk än svenska som förstaspråk, samt stat och individ.

Informanterna beskriver segregering i krisberedskapssystemet som möjligen medvetna strategier och styrning. Det verkar finnas en förväntan på att styrningen av krisberedskapen på systemvärldsnivå är medveten och riktad, enligt samma premisser som aktiviteter kan styras och vara medvetet målinriktade på livsvärldsnivå. Det kan förstås utifrån premisser för skillnader mellan kommunikativt och strategiskt handlande som Habermas tecknar (Habermas 1996, s. 101). Han menar att systemvärldens strategiska handlande kan fungera förtäckt eller öppet strategiskt, det vill säga med tydliga mål, och medvetet eller omedvetet vilseledande. Detta är verkar vara någonting som både uppfattas och förstås av informanterna, och kan förklaras med att det kommunikativa handlandet också kan vara strategiskt, dock alltid med det viktiga tillägget att det är orienterat mot förståelse (Habermas 1996, s. 100). Ett möjligt resonemang är att när krisberedskapen inte betar sig enligt livsvärldens antaganden och enligt ett kommunikativt handlande så vaknar en sorts misstanke mot densamma.

Allvarligt talat jag har inte upplevt Sverige som ett land som pratar mycket om krig eller, berättar mycket om krig, eller berättar mycket om försvar. (Informant 2:2)

Ja, men det är det jag tänker att de har en lite baktanke med och som du säger att vi inte får veta så mycket. Allmänheten får inte veta så mycket, men det finns ju en anledning varför den här broschyren om kris och kriget eller kriget kommer att man vill börja sakta men säkert lyfta fram till alla människor om att hitta mer information. (Informant 1:2)

Där blir ju liksom den militära kris och krigsberedskap kunskapen, den blir ju bara till då för de som gör värnplikt så att säga... (Informant 2:3)

Det är vidare möjligt att tolka att allmänheten separerar systemvärlden från livsvärlden när systemvärlden upplevs handla utifrån strategiska handlingstyper och, möjligen med baktankar. Det kan tolkas som varandes ett symtom på att allt för målinriktade och målrationella handlingar, i fråga om tillexempel system som krisberedskap, kan leda till motsats till struktur och ordning och i slutänden skapa svåra förhållanden mellan individ och stat (Habermas 1996, ss. 92-93).

Informanter som genom sitt yrke eller på annat sätt har daglig kontakt med krisberedskap som system, lyfter svårigheterna med kommunikationen kring krisberedskapssystemet. Här adresseras utmaningen med att nå ut, vilket kan visa på tecken att luta sig mot den typ av undervisning som Freire hänvisar till; Bankundervisning, en typ av kunskapsdelning, vilken bygger på ett redan förutbestämt innehåll, men inte i tillräcklig mening fångar den som förväntas ta emot kunskap (Freire 2021, ss. 14-15).

... man har en annan bakgrund språkligt att man hade svårare att ta till sig information vilket gjorde att man drabbades så där både av smittan och av de ekonomiska följdverkningarna...det är väl tycker jag är ganska tydligt exempel på att vi måste bli bättre på att rikta vår kommunikation mot sårbara grupper och förstå hur vi kan involvera sårbara grupper (Informant 5)

Vi ser samma människor på varje möte och de ställer samma frågor. Men de här som vi skulle vilja [nå] och skolungdomar och ungdomar huvud taget, de ser vi knappast till. (Informant 7)

När det kommer till frågor om segregation noterar några informanter dels att det finns skillnader i tillgång till krisberedskapssystemet beroende på var du bor geografiskt:

Vi som bor på landet hör ju inte Hesa Fredrik (Informant 2:3)

Det, men det finns ju också en diskrepans i hela landet att det ser så olika ut i olika kommuner... Det fanns ju ingen samordning, liksom (Informant 3:4)

Flera av informanterna har under covid-19 pandemin reagerat över hur lång tid det tog innan samhällsviktig information kom ut på flera språk och till boenden i socioekonomiskt missgynnade områden, dels kring kvalitén på informationens spridning

...jag kunde inte förstå varför det tog så lång tid att ge dem stöd när de visste att de dog till höger och vänster. Fler där än i Danderyd eller Kungsholmen ...de gjorde det för sent med att försöka och bygga upp en grupp som kan sprida information. (Informant 2:2)

Vi får väl också se till att alla förstår vad de ska göra ...att se till att den här informationen inkluderar alla, att alla kan ta till sig informationen som går ut (Informant 2:3)

Informanterna reflekterar vidare över förutsättningar för att medverka och ta del av samhällets krisberedskap

...men utanför städer är lite, alltså, invandrare och bostadslösa och dom som inte har så mycket inkomst att beredskap kanske inte riktigt existerar där (Informant 1:1)

det är så många grupper som är svaga i det här samhället, och det är ju viktigt att lyfta socioekonomiska skillnader som en riskfaktor, men det finns så många människor som faktiskt behöver få uppmärksammas i de här frågorna (Informant 6)

Ett annat perspektiv som kommer fram knyter an till segregationens inverkan på samhällets krisberedskap och resursfördelning i samhället i händelse av kris, där informanterna ställer sig kritiska till segregation och uppdelning av samhället.

I Sverige så har det blivit så att varit en är sin egen lyckas smed och att man månar om sig och sitt och man är alltså tämligen egoistisk och girig och på det viset kan ju segregation slå, att de som har stora resurser ser till att de får allt de behöver... (Informant 3:4)

... för vad jag kunde förstå när jag lyssnar på invandrare är att de känner att "De var inte intresserade i oss". Det är den är uppfattning de har. Det var liksom ett medvetet sätt att bli av med oss. (Informant 2:2)

hur en sån sak som kapital, resurser, leder till att en mera gynnad grupp i samhället har en större möjlighet att vara förberedd, så att synen men också förmågan att vara förberedd skiljer sig nog åt i en sån, i ett segregerat samhälle (Informant nr 6)

Utifrån vad Habermas beskriver, skulle vad som framkommer under detta tema kunna förstås som ett exempel på hur systemvärlden och livsvärlden identifierar samma utmaning, men där systemvärlden talar utifrån att information skall komma ut till de olika grupperna i form av information, ser livsvärlden det som en information som inte delges fullt ut. Detta kan möjligtvis baseras på avsaknad av samsyn, kommunikation och gemensamma tolkningar (Andersen 2007, ss. 283-284). Livsvärldens erfarenhet av handlande bör ses i ljuset av att det ska vara förståeligt, verkligt, korrekt och ärligt (Carleheden 1996, ss. 38- 39). Det är möjligt att informanterna ger uttryck för att krisberedskapssystemets handlande inte riktigt lever upp till de föresatserna. Resultatet visar också på just det som Habermas beskriver, att handlingar uppfattas som havandes styrande avsikter (Habermas 1988, s. 90).

Det skulle också kunna förstås som ett resultat av att den kommunikativa handlingen i livsvärlden inte når hela vägen fram till systemvärlden, eftersom kommunikationen mellan systemvärlden och livsvärlden verkar sakna en nivå av förståelse (Carleheden 1996, s. 38). Det kan förstås som resultat av vad som problematiseras av Freire, när han menar att en på förhand beslutad information leder till fortsatt okunnighet (Freire 2021, ss. 14-15).

Om vi lyssnar till Habermas förståelse av renodlad systemteori, bör vi förstå världen som både system- och livsvärld samtidigt, vi bör förstå att utifrån subjekten i livsvärlden ses samhället som en stor social grupp (Reese- Schäfer 1995, s. 38), vilket skulle kunna förklara förväntningar på systemvärlden från livsvärlden. Ett sätt att förstå separationen och krisberedskapens placering i systemvärlden, kan vara, att i livsvärlden har krisberedskap inte accepterats som någonting som kan fullt ut styrs av makt och pengar, utan den förväntas luta sig mot sedvanor, sociala samspel och även uppfostran, processer som kopplar till livsvärlden. Dock, i en systemvärld förstås och hanteras krisberedskap enligt mer samhällsrationala processer som ekonomi, politik och juridik (Habermas 1996, s. 92),

6.2 Krisberedskap som en förlorad kompetens

Genomgående i intervjuerna lyfts tidigare erfarenheter av krisberedskap som någonting som har funnits och fungerat integrerat i Sverige. Eventuellt skulle krisberedskap utifrån informanternas svar kunna tolkas som en sedvana, en viktig del av livsvärlden:

Ja, men vi har avskaffat det ena efter det andra som förut var en självklarhet för att det fanns fortfarande liksom kvar i mannaminne att det har varit krig i Europa liksom. Men successivt så har vi avskaffat allting för vi tror inte att det kan hända i modern tid... (Informant 1:4)

Historiskt så hade vi evakueringsplan är ju tränad i småskolan. Liksom om kriget kommer då fanns det ju liksom beskrivet vilka vägar vi skulle ta oss utifrån Storstockholm för att evakuera, och det hade vi 48 timmar på oss för. (Informant 3:4)

För 150 år sen så kunde ju varenda bonddräng bygga hus med stockar, en yxa och en borrh. Det var det man behövde i princip, och idag är det specialistkunskaper. (Informant 6)

Informanternas minnesbild stämmer överens med vad som framkommit tidigare, att det har funnits ett beredskapssystem uppbyggt på ett mer kollektivt sätt. När informanterna talar om den tidigare krisberedskapen lyfter de den som någonting grundläggande, som någonting normativt, som någonting som rimligtvis borde vara på ett visst sätt, vilket är en av förutsättningarna för att krisberedskapen ska kunna fungera i livsvärlden (Andersen 2007, ss. 283-284).

De intervjuade lyfter också exempel på avsaknad av krisövningar och krisplaner, både när det kommer till erfarenhet av olika sorters övningar, och i fråga om organisering under en kris, vilket kan ses som ett resultat av separationen mellan individ och stat i fråga om krisberedskap, men också det glapp i fråga om samförstånd mellan livsvärlden och systemvärlden som Habermas pekar på. Det kan också förstås som ett resultat av att information om krisberedskap kommer till informanterna i vad Freire kallar för en ”korvstoppningsaktivitet”. Aktiviteter som hellre än kommunikation fungerar som insättning av information i ett arkivskåp, istället för framväxande i dialog (Freire 2021, s. 85).

En liten utbildning om PDV [Pågående Dödligt Våld] har vi fått och det är ju tack vare den här skolan. (Informant 1:2)

... det är ju bara ett exempel på att informationen har ju liksom inte gått fram och ingen har övat någonsin på någonting, inte ens internt på XX heller. För där fanns det en krisplan. Fast ingen visste var den låg. (Informant 1:4)

Alla arbetsgivare måste ha en typ av beredskap. Nu vet jag i mitt yrke till exempel. Alla måste göra ABC. Vissa utbildningar måste man ju genomgå, både brand och hur man utrymmer och så vidare. Men just det här. Vad ska vi göra när det händer någonting? Förstår du vad jag menar, hur ska vi organisera oss? (Informant 1:3)

Erfarenheter från ett krisberedskapssystem som inte fungerar är återkommande i flertalet av intervjuerna, och om vi applicerar livsvärldens krav på kommunikation som giltig, sann och uppriktig (Carleheden 1996, s. 32) kan svaren från informanterna förstås som en kritik mot, och en konsekvens av nuvarande system. Informanterna verkar uttrycka en förväntan på att den information och det handlande som kommer från systemvärlden ska vara ärlig och riktig, på samma sätt som handlandet som gör sig gällande i livsvärlden (Reese- Schäfer 1995, ss. 28-29).

... jag hade väldigt mycket frustration för jag tyckte att min arbetsplats var så fruktansvärt dålig! (Informant 2:1)

... det är vår krisberedskaps skall vara till, hjälpa dom som är, som har störst behov, innan kris uppstår; Vart finns största hjälpbehov? Hur ska vi ta oss dit? Hur många vi behöver för att hjälpa oss att ta oss, hur många ska vi göra för att få dem från a till b, det kallas för logistik. (Informant 1:2)

Det är ett pågående arbete hela tiden som måste uppdateras och kollas.

Liksom funka, men om man säger som inför pandemin så hade vi ju ingen krisberedskap... Folk var ju inte förbereda liksom. Kommunerna var inte förberedda, regionerna för landstingen och sjukhusen var inte förberedda. (Informant 2:3)

Vi har nog liksom fått den insikten att vi inte har samma stabila skyddsnet som vi trodde att vi hade. (Informant 2:4)

...men samtidigt så måste då det lokala hanterandet hela tiden understödjas av de andra nivåerna och det upplever jag liksom att så sker inte idag utan man låter det, liksom så här; Ja, men ni får klara det här ...Ja och då känns det som liksom att nej. Det behövs ju liksom på något vis hela tiden finnas ett stöd från för man känner ju som att musklerna finns ju på statlig nivå och sen ska det ju rinna ner och åt ända ner på mikronivå ända ner till den här nivån. (Informant 3:4)

Även informanter som i sitt yrkesliv eller på annat sätt har daglig kontakt med krisberedskapssystemet lyfter kompetenser som fungerat krisberedande som blivit specialiserade eller förflyttade från den allmänna arenan. Habermas talar om kolonisering av livsvärlden, där olika sorters målrationella handlingar påverkade av ekonomi och administration implementeras i områden, till exempel krisberedskap, som vanligtvis styrs av andra premisser. Det kan förstås som

att det skett en förflyttning av krisberedskap från livsvärld till en administrativ och strukturerad systemvärld (Reese- Schäfer 1995, s. 40). Det framkommer i intervjumaterialet förslag på systematisering av krisberedskapen på en samhällsövergripande nivå, vilket kan ses som att livsvärlden efterfrågar stöd från systemvärlden när det kommer till hantering av krisberedskapsarbetet. Å andra sidan lyfter informanter exempel på hur detta stöd skall komma till, och föreslår aktiviteter som kan ses utförda genom dialogiskt lärande, där äldre generationers erfarenheter och kunskaper blandas med barn och unga. Också kommunikativt handlande i form av lagstiftning lyfts, någonting Habermas menar är uppbyggt runt premisser som legitimitet och normativitet, möjligen det främsta sättet för livsvärlden att påverka systemvärlden (Carleheden 1996, ss. 43, 46).

6.3 Krisberedskap som sammanhållande kitt

När informanterna talar om den egna krisberedskapen talar de om den som någonting som bygger på mellanmänniska relationer mer än innehav av fysiska artefakter. En möjlig tolkning av är att informanterna ser material som någonting som är lättare att anskaffa. Det verkar vidare finnas frågetecken kring på vilket sätt just fysiska delar av den egna krisberedskapen kan hjälpa.

...jag har kontakt med mina grannar, mina närmsta grannar. Och jag försöker liksom hålla kontakten
(Informant 1:1)

Vi har inte förberett någonting om det skulle vara så, för jag vet inte.

...Jag vet inte om jag bara är godtrogen i att liksom tro att det inte händer. Jag har nog lite den mentaliteten. Samtidigt som någonstans säger förnuftet att det är bra att förbereda om det skulle vara någonting. (informant 2:3)

Så även om man hade alltid hela krispaketet hemma så hade inte det... nu löste ju granngemenskapen liksom problematiken, men krislådan gjorde ju sak samma rent ut sagt alltså, för 3 l vatten i det läget gjorde varken till eller från (Informant 1:4)

Informanterna lyfter vikten av att ta tillvara människor, allas medverkan, dels i arbetet med krisberedskap, dels under själva krishanteringmomenten. Att så inte är fallet kan tolkas som ett utfall av att det svenska systemet för krisberedskap, byggt upp runt värden som makt, ekonomiska medel och det individuella ansvaret. Efterfrågan av att bli lyssnad på som framkommer, kan vara uttryck för att det

finns ett outnyttjat utrymme till dialogiskt lärande, att det finns en efterfrågan att ses och behandlas mer som ett subjekt för krisberedskap än som ett objekt.

De hade kanske bara behövt lyssna lite bättre på våra tankar, alltså chefer och så där. Det känns som att de bara satte händerna för öronen och sprang ut. (Informant 2:1)

Flyktingar och invandrare kommer ju från ställen där det har varit kris och de har en helt annan tradition att lyckas med, agera i kris (Informant 3:4)

Japan har enormt mycket hjälp om det är katastrof, folk ställer upp. Alla kendoklubbar samlar ihop sig, alla karateklubb samlar ihop sig... De vet alla, att om det är en krigssituation, då samlas vi här. (Informant 1:2)

På frågan om vad informanterna själva kan bidra med i händelse av kris svarar många att de kan ställa upp att vara ”två extra händer”, medan andra, företrädesvis informanter med erfarenhet av att arbeta i krisberedskapssystemet, svarar att de gör sig bättre i mer administrativa funktioner. Över lag svarar informanterna att det finns stor solidarisk potential, utanför samhällets krisberedskapssystem.

...när man tränar upp liksom beredskap så gör man inte det för sin egen skull, utan för de andra och speciellt de som kommer stå som frågetecken om någonting händer. (Informant 1:1)

när det händer en katastrof, ändras människors känslor... Man ser inte svart och vit. man ser inte muslim och kristen. Man ser bara att nån behöver hjälp och det är hur mycket människor därute som släpper allt det där och hoppar in och hjälper, bara för att det behövs. (Informant 2:1)

...om du har en by och det brinner någonstans då kommer ju alla och så har det varit rent historiskt. De kommer med allt i vattenväg eller slangar eller allt vad de kan för att hjälpa till att släcka eld och känner du varandra och det vet vilka det är. (Informant 1:4)

Vi tog hand om varandra grannarna, det gjorde vi. (Informant 2:4)

Informanterna resonerar kring krisberedskap utifrån det kommunikativa handlandets utgångspunkter; det är normativt att hjälpa varandra, att ha ett visst eget ansvar, det verkar också ses som normativt att bli lyssnad på och att bli förstådd, vilket är en av grundvillkoren för kommunikativt handlande (Carleheden 1996, ss.38–39). Denna förståelsesfär saknas dock i handlande som bygger på instrumentella och strategiska förutsättningar enbart.

Det framkommer kritik mot den av systemvärlden kommunicerade krisberedskapen för att inte kunna möta den sanning som krisdrabbade står i, vilket exemplifieras genom ifrågasättandet av tillgång till vatten, som riktas mot en av de krisberedande åtgärderna som föreslås i det statliga informationsmaterialet *Om krisen eller kriget kommer*. Denna del av resultatet skulle också kunna ses som ett ifrågasättande av krisberedskapssystemet normativa riktighet och legitimitet (Carleheden 1996, s. 43), där systemvärldens kommunikation tappar i giltighet när den möter livsvärldens krav på sanning, och uppriktighet (Carleheden 1996, s. 32).

6.4 Krisberedskap för alla

Avslutningsvis reflekterar informanterna kring krisberedskapssystemet som ett system som bör byggas både på bredden, med spjutspets, underifrån och ovanifrån. Informanterna talar i riktning mot ett ”vi”, en plats där systemvärld och livsvärld existerar samtidigt, tillsammans och i samförstånd, så som Habermas menar att den kan göra (Carleheden 1996, s. 29).

...det är där frivillighets organisationer och vi vanliga människor som inte jobbar inom militären, inte jobbar inom polisen... att man pratar med varandra och liksom INTE ser någon himla, ja, man behöver ju göra reklam också, reklamaffischer och titta på tv och allt sånt där, men att också liksom, vanliga människor delar med sig kunskap. (Informant 2:1)

I Australien, de har ett krav, på en viss mängd människor som bor i ett visst område, måste, om det kommer en skogsbrand eller en brand, blir utkallad och är förberedd att gå ut och göra sina arbeten... jag har en utbildning på att jag måste gräva ett dike så att man kan, hugga ner alla träd så att det inte blåser ner och så att branden försvinner. (Informant 1:2)

Jag tror också samtidigt att man måste ha en tydlig ledning liksom som talar om att nu händer detta. Nu behöver vi göra så här och så här, och så här... (Informant 2:3)

... en riktigt bra beredskap den måste jag naturligtvis byggas från gräsrotterna och uppåt, men med stöd med resurser uppifrån. (Informant 3:4)

...det är svårt för politiker, för de har ju inte riktigt den kunskapen, den naturvetenskapliga och medicinska kunskapen att ta besluten utan då får man ju lite förlita sig på myndigheterna som har specialkunskap och så. (Informant 2:4)

Informanterna lyfter också förslag på hur krisberedskap kan spridas, både genom att blanda människor från olika grupper, och genom stöd av myndigheter, vilket kan visa på att det finns erfarenheter av kunskapsdelning och styrning i livsvärlden som systemvärlden kan ta tillvara. En av informanterna lyfter just lagstiftning som medel för krisberedskap, ett medel som enligt Habermas kan användas för att reglera makt och medel så att de uppfattas som legitima (Carleheden 1996, s. 46). Om en ställer det i relation till tidigare svar i undersökningen, vilka indikerar att det finns en kvarvarande erfarenhet av ett fungerande krisberedskapssystem, och att det finns en önskan om att bidra med den egna kompetensen, så skulle det möjligen visa på förutsättningar att börja återbygga en bredare krisberedskap.

Man tar in liksom äldre från ålderdomshem och blandar dem med förskolebarn, ja men att man får träffa, olika generationer får mötas. Livet blir så mycket rikare då när man delar med sig av erfarenheter...det är väl ett sätt. (Informant 1:1)

man kanske skulle ha mer spridning av en sådan här typ en- minuts film, eller två- minuts film på alla möjliga ställen. En som inte bara kanske är deppig, utan uppmuntrar till det här som vi har pratat om, gransämja och andra småsaker som man kan förbereda... (Informant 2:1)

... det här borde bli lag. Vi var inne på det lite. Ja, alla måste på något sätt ha någon form av grund. (Informant 1:3)

Bland annat lyfts skolan, arbetsplatsen, men också kommunen, som relevanta institutioner för spridning av kunskap i och om krisberedskap. Habermas menar bland annat att institutioner och system inte alltid kan behandlas på demokratiska sätt (Carleheden 1996, s. 49), men med hjälp av dialogiskt lärande skulle skolan och andra institutioner kunna bidra som arenor för en kooperativ tolkningsprocess. Det är svårt att i denna uppsats djupare analysera vad det är som gör att just dessa arenor lyfts som möjlig plattform för spridning av kunskap på detta sätt. Möjligen kan de ha det gemensamt att de är platser där systemvärld och livsvärld möts och existerar samtidigt.

Informanterna lyfter vikten av att bli lyssnade på, litade till, och använda i arbetet med krisberedskap, vilket kan tolkas som en önskan att vara ett subjekt, en aktiv medverkare med kunskaper, som viktiga förutsättningar för dialogiskt lärande (Freire 2021, s. 15). Slutligen lyfter informanterna upprepande gånger utanförskap, ett upplevt hemlighetsmakeri, och brist på transparens, i fråga om samhällets krisberedskap, särskilt kopplat till medmänniskor segregerade från dem själva genom exempelvis ålder, plats, klass, vilket kan visa på förekomst av en maktdimension där okunskap skulle kunna vara en faktor för systemvärlden att ta ställning till som tillgång eller risk i enlighet med Freires teori (Freire 2021, s.

14). Resultatet skulle också kunna ses utifrån Habermas teori om att samhällets krisberedskap har utvecklats till en institution som numer refererar åter till sig själv och genom detta kommunicerar icke-handlingar.

Det är också möjligt att förstå att de insatser som görs från samhällets sida uppfattas av informanterna som den bankundervisning som Freire hänvisar till (Freire 2021, ss. 14-15). Insatserna verkar avhålla läraren från kunskap om de förutsättningar där samhällets krisberedskap ska levereras i form av krishantering. Detta blir framträdande när en av informanterna pekar på att 3 liter vatten, som rekommenderas i pamfletten *Om krisen eller kriget kommer* (Myndigheten för skydd och beredskap 2018), inte kunde hjälpa alls i den krissituation informanten hänvisade till.

6.5 Slutsats

Krisberedskap är ett komplext system som, i likhet med systemet för arbete, böljar mellan livsvärld och systemvärld, och är beroende av legitimitet för att kunna fungera. De normer som skapas i livsvärlden genom kommunikativt handlande, bygger på sanning, normativ riktighet och uppriktighet, vilket behöver tas till vara av systemvärlden. Informanterna förväntar sig rättvisa i och av systemet, och den visar sig när systemet levererar krishantering.

Informanterna beskriver krisberedskap som hemligheter, inte tillgängligt för alla, någonting som separeras genom olika processer exempelvis kopplat till ekonomiska system. Samhällsövergripande politiska beslut om krisberedskap upplevs som någonting segregerat och åtskilt på olika sätt, inte bara mellan stat och individ, utan också genom boendesituationer, genom ålder, funktionsförmåga och tillgång till språk.

Krisberedskap beskrivs även som en förlorad kompetens, någonting som funnits solidariskt, ett kitt för samhället och någonting för alla, vilket tyder på en stark förankring och förståelse av krisberedskap i livsvärlden. Undersökningens informanter har konkreta förslag på kooperativa processer samt arenor för desamma där krisberedskapssystemet kan luckra upp segregationen.

Resultatet visar att det finns konsekvenser för krisberedskapssystemet, som möjligen kan härröras till separationen mellan stat och individ men också till segregation och att dessa konsekvenser har

förutsättningar att överbryggas gemensamt med allmänheten, med hjälp av metoder vanligtvis förekommande på det sociala arbetets domän.

Allmänheten behöver sammanfattningsvis erfara att krisberedskap inte bara lutar sig mot ansvar, likhet och närhet, utan också byggs med hjälp av principer om jämlikhet, jämställdhet och rättvisa.

7 Diskussion

I kapitlet diskuteras undersökningens resultat mot bakgrund av inledande problembeskrivning och bakgrund, tidigare forskning, teorival, metod, resultat och analys.

Syftet med denna uppsats är att genom intervjuer undersöka hur det svenska krisberedskapssystemet förstås av ett urval ur allmänheten. Undersökningen har frågat efter informanternas beskrivning av samhällets krisberedskapssystem i relation till individnivå, informanternas syn på segregation i relation till krisberedskapssystemet och hur informanterna menar att krisberedskapssystemet kan ordnas.

Representanter från allmänheten, samt några informanter med kompetens inom krisberedskapssystemet, har besvarat intervjufrågor med berättelser om sina erfarenheter, sina reflektioner och sina tankar. Intervjuerna har spelats in, transkriberats, kodats och analyserats. De tankar om arbetet samhällets krisberedskap som uppkommit under intervjuerna har kunnat förstås i ljuset av att det dels teoretiskt finns ett glapp mellan livs och systemvärld, dels att det finns efterfrågan på att överbrygga det glappet, dels att detta överbryggande möjligen kan ske med hjälp av dialogiskt lärande. De intervjuade beskriver bitvis krisberedskapen som en hemlighet, som en förlorad kompetens, men ett system som också kan fungera som ett kitt och systematiseras till gagn för alla. Vad gäller frågan om segregationens inverkan beskriver de intervjuade segregation som en faktor som försvårar, samtidigt finns det utrymme att vidare utforska segregationens konsekvenser på krisberedskapen på en mer detaljerad nivå eftersom begreppet omfattar såväl boendesegregation som segregation på grund av faktorer som ålder, kön, hbtqi+, funktionshinder och socioekonomi.

Att Sverige har en historia av att vara ett land som befunnit sig utanför krig, men samtidigt haft krisberedskapen i gång, i allra högsta grad kopplat till militärt försvar, kan medverkat till resultatet som pekar på krisberedskap som en förlorad kompetens. Vidare kan de senaste tio årens erfarenheter av krisberedskapssystemets prövningar ha bidragit till att informanterna uppfattar krisberedskapen som en hemlighet, men självklart också i linje med Baker (2016) finns det möjligheter att rapporteringar kring krishantering påverkat synen på krisberedskapen.

Utifrån hur den svenska krisberedskapen lutar sig mot begrepp som ansvar, närhet och likhet och ska bidra till samhällets förmåga att hantera både kriser och krig, kan resultatet ge anledningar till vidare forskning inom flera områden, såväl inom kommunikation som inom statsvetenskap, sociologi och

ekonom. Det verkar utifrån empirin finnas incitament för ökat individuellt ansvar, samtidigt som det i linje med hur Baker & Grant (2106) resonerar, verkar det också finnas en bild av att stöd behövs från samhällsinstitutioner.

När det kommer till olikheter i hantering av krisberedskap reflekterar informanterna kring detta, i relation till boendeplats, socioekonomiska faktorer samt till uppfattningar om social grupptillhörighet. Tidigare forskning har pekat på att det finns skillnader i hantering av krisberedskap när det kommer till utsatta grupper, vilket både Hitch (2022), Cutter, Ash & Emrich (2016) och Fitzmorris (2011) lyfter. Vissa områden exkluderas när krisberedskap inte hanteras så att alla samhällsgrupper har tillgång, och möjlighet till att bereda sig själva och sin omgivning på kris. Baker (2016) trycker på en risk att skillnader i hanteringen kan leda till att några grupper kan räknas som icke styrbara, någonting som också Ericson (2018) pekar på som en risk. Det finns exempel på när åtgörande av skillnad fått större konsekvenser för de människor som befinner sig på den sida av samhället som missgynnas när det kommer till krisberedskap (Parker et al. 2009; Wang, Armati, & Thomalla. 2012). Informanterna gör reflektioner till andra grupper som annorlunda fungerande än sig själva, det görs reflektioner till grupper som blivit övergivna i kris, men också till grupper som riskerar kunna sko sig och exkludera andra.

Brister i transparent och inkluderande arbetet med krisberedskap kan möjligen vara ett resultat av det som Katsokoupolus (2020) pekar på; myndigheter analyserar krisberedskap utifrån att det är information som saknas hos allmänheten. Även Baker (2016) lyfter kommunikation som en utmaning, där en dikotomisering av vad som sker i och under kriser leder till mer av reglerad information från myndigheterna. Konsekvenserna skulle kunna vara att den information som kommer från myndigheterna omvandlas till den bankundervisning Freire talar om (2021), en informationsöverföring som saknar koppling och relevans till den omvärld där krisberedskapen befinner sig. Informanterna i studien talar ju också om behovet av övningar, vilket Katsikopoulus (2020) befäster som verkningsfullt.

När informanterna uttryckt tankar och åsikter om tidigare krisberedskap och avveckling av densamma är det intressant att koppla detta till vad som framkommer av Galaitsi et al. (2022); att vissa risker faller bort när risker ska bedömas, och även om risker tas upp, riskerar de att inte göras om till aktiviteter och handling efter genomförda RSA (Nylén 2021). Ställt i relation till forskning som visar att det är enklare att investera i själva krishanteringsarbetet, eftersom det antar en mer uppenbar och kraftfull form av hantering av offentliga medel (Mizrahi et al. 2022) går det möjligen också att anta att vi här har en plattform för målkonflikten mellan livsvärlden och systemvärlden.

Vidare lyfter informanterna vikten av att användas, såväl i form av en egen individ, men också som en medlem i ett samhälle när de ibland formulerar hur de själva skulle bidra i händelse av kris. Denna del av resultatet kan förstås, och stärkas, utifrån tidigare forskning om dels hur allmänheten har förmåga att självorganisera sig, men pekar också på att problemet ligger i krisberedskapssystemet, som inte fullt kan fylla alla luckor vilket är i linje med både Baker & Grant, (2016) samt Peleg et al.(2018).

Avslutningsvis visar resultaten på en efterfrågan från informanterna om en ökad delaktighet i krisberedskapssystemet, någonting som bland annat Mathias Ericson är inne på när han säger att krisberedskapsarbetet behöver integreras i samhället (Ericson 2017), möjligtvis genom att införa krisberedskap i skolverksamheter, eller andra bildningssammanhang, vilket informanterna föreslår och vilket visat sig ha goda resultat (Peleg et al. 2018; Ryan et al. 2020; Story et al. 2020).

Det kan, genom denna uppsats begreppsapparat ses som ett behov av att från systemvärldens arena öppna upp för fler handlingsalternativ än de rent framgångsorienterade och anta en inkluderande, dialogisk och intersektionell hållning till krisberedskapen som system. Det bör dock tilläggas, att andra teoretiska begrepp, som exempelvis Gemeinschaft och Gesellschaft gett andra resultat på samma empiri. Dock hade studiens syfte och frågeställningar behövt se annorlunda ut och handla mer tillexempel om känslan av sammanhang och vad som skapar sammanhanget.

Med hjälp av Habermas mångdimensionerade begrepp, har det varit möjligt att bygga en förståelse för förutsättningar för en mer legitim krisberedskap anpassad till samtiden. Men, även begrepp som habitus hade kunnat bidra till en förståelse för krisberedskapssystemet i relation till segregation, dock hade det varit svårt att fånga en mer samhällsövergripande förståelse som tar in både det ekonomiska och politiska systemet och lägger det bredvid den individuella.

Habermas menar ju att när systemvärlden slutar att lyssna på livsvärlden, och endast lyssnar till egen logik, skapas segregation mellan samhället och individen (Carleheden 1996, s. 63), vilket resultatet från undersökningen möjligen kan indikera och förstås utifrån formuleringar i styrdokument rörande det individuella ansvaret (Försvarsdepartementet 2014; MSB 2018). Det är möjligen ett resultat som hade kunnat undersökas med hjälp av teorier om handlingsutrymme, men då hade allmänhetens perspektiv hamnat utanför undersökningen.

Det är möjligt att avsaknad av bryggor mellan krisberedskap som institution och allmänheten sett annorlunda ut om informanterna utgjorts av andra personer, från andra samhällsgrupper. Här kan det vidare finnas utrymme att undersöka vilken sorts organisering som på bästa sätt kan bidra till en arena för en bredare kunskap om krisberedskap. Möjligtvis kan en sådan studie föregås av en enkätundersökning.

Det är också möjligt att ett genomförande av denna studie genom enkätundersökning hade kunnat bidra till en större mängd data, men då hade samtidigt nyanser som framkommit i intervjuerna gått om intet och undersökningen hade tagit en mer positivistisk riktning. Det skulle dock, bakgrund av denna uppsats och tillsammans med annan forskning, finnas möjlighet att bygga vidare och utveckla framtida frågor om krisberedskap med en kombination av metoder.

Utifrån undersökningsresultatet skulle kan det tolkas som att fortsatta utbildningsinvesteringar som utelämnar kontext och dialog endast bibehåller upplevelse av krisberedskap som någonting hemligt, och i vissa fall till någonting som delar av samhällets invånare undanhålls. Det menar tidigare forskning att det finns anledning att reflektera över, som både Peleg et al. (2018) och Ryan et al. (2020) visar på.

Både MSB (2013, ss. 25-26) och Lindström (2019b, s. 31) lyfter att en del av de satsningar som görs för att förhindra social oro i städerna oftast bedrivs i projektform, här skulle det vara intressant att vidare undersöka bakomliggande faktorer till denna projektifiering av sociala investeringar.

7.1 Undersökningens bidrag till det sociala arbetets praktik?

Genom att visa möjligheten till dialog med allmänheten, särskilt individer som inte är organiserade i frivilliga försvarsorganisationer eller andra delar av civilsamhället, kan undersökningen stödja ytterligare utrymme för det sociala arbetets praktik. Genom att belysa informanternas svar med hjälp av teorier om dialogiskt lärande har det varit en ambition att öppna upp ytterligare metoddiskussioner i fråga om krisberedskap och socialt arbete på mikro-, meso- och makronivå.

Det är härmed en förhoppning att informanternas erfarenheter och resultatet i studien påvisat det sociala arbetsfältets koppling till arbetet med samhällets krisberedskap.

7.2 Framåtblick och vidare forskning

Resultatet visar anledning att fortsätta undersöka krisberedskap utifrån flera perspektiv. Att undersöka krisberedskap som domän, diskurs och arena i relation till samhällets olika filosofiska och politiska drivkrafter skulle kunna tydliggöra krisberedskapens många olika ansikten och tolkningar av desamma. Vidare kan det vara intressant att särskilt undersöka krisberedskapens utveckling inte bara i relation till historiska skeenden, utan också i relation till neoliberala strömningar i samhället och jämföra olika länders krisberedskapssystem på individ, grupp och samhällsnivå och söka finna kausalitet.

För det fall Sverige tas med i militäralliansen NATO (Utrikesdepartementet 2023) behöver ytterligare frågor ställas kring hur ett NATO medlemskap påverkar krisberedskapen, samt vilka erfarenheter av krisberedskap som finns i andra nordiska NATO-länder och jämföra dessa mot bakgrund av Sveriges långa historia av alliansfrihet.

Till följd av denna studies inriktning, omfattning och metod kan en kvalitativ studie med avstamp i community- begreppet bidra till en ytterligare förståelse för systemet. Att utforska och jämföra krisberedskap inom communities och lokalsamhälle kan ge ytterligare erfarenheter av krisberedskap på djupet, och möjlighet söka förstå systemet utifrån en mångfacetterad samtid.

När det kommer till utveckling av lagstiftning som stöd för krisberedskapssystemet och individen bör ytterligare forskning göras inom domäner som de juridiska, med stöd av begrepp som folkrätt och civilrätt.

Vidare forskning på samtida organisering, vilken verkar skilja sig från hur civilsamhället byggs upp idag skulle kunna bidra till att identifiera arenor för information, kommunikation och utbildning säga någonting om förutsättningar för de idag saknade bryggorna mellan livsvärld och systemvärld.

Slutligen behövs forskning på begreppet resiliens i relation till samhällets övergripande skyddsvärden hälsa och liv, demokrati, och mänskliga rättigheter.

8 Litteraturförteckning

Abukhanfusa, K. (1975). *Beredskapsfamiljernas försörjning*. Stockholm: Liber.

Agrell, W. (2022). *Vi såg det inte komma*. Lund: Studentlitteratur.

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). *Kvalitativa metoder*. 2:5 uppl. Stockholm: Liber.

Akademikerförbundet SSR (2017). *Etik i socialt arbete -Etisk kod för socialarbetare*. [broschyr].

<https://akademssr.se/dokument/etik-i-socialt-arbete-0>

Andersen, H. (2007). Jürgen Habermas. I: Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (red.). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur, ss. 279- 296.

Baker, N. (2016). Making it worse than what really happened: Social chaos and preparedness as problematic mythologies in disaster communication. *Frontiers in communication*, 1, ss. 1-4.
doi:10.3389/fcomm.2016.00002

Baker, N. & Grant, L. (2016). Disaster preparedness as social control. *Critical policy studies*, 12(1), ss. 24-43. doi: 10.1080/19460171.2016.1214075

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Carleheden, M. (1996). *Det andra moderna. Om Jürgen Habermas och den samhällsteoretiska diskursen om det moderna*. Göteborg: Daidalos.

Coronacommissionen (2020) *Äldreomsorgen under pandemin* (SOU 2020: 80), Riksrevisionen.

Cutter, S. L., Ash, K. D. & Emrich, K. T. (2016). Urban–Rural Differences in Disaster Resilience. *Annals of the American Association of Geographers*, 106(6), ss. 1236-1252. doi: 10.1080/24694452.2016.1194740

Danermark, B., Ekström, M. & Karlsson, J. C. (2018). *Att förklara samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Danielsson, E. & Eriksson, K. (2020). Damerna kom med nybakat. I: Hobbins, J., Danielsson, E. & Sjöstedt, A.(red.) *Genus, risk och kris*. Lund: Student litteratur, ss. 29-54.

- Edling, C. & Liljeros, F. (2016). *Ett delat samhälle - makt, intersektionalitet och social skiktning*. Stockholm: Liber.
- Enarson, E. & Chakrabati, P. G. D. (2009). *Women, gender and disaster*. Delhi: SAGE Publications.
- Ericson, M. (2017). Krisberedskaps pusslet- meningsskapande och strategier i arbetet med risk och sårbarhetsanalyser. *Arbetsmarknad & arbetsliv*, 23(4), ss. 62-78.
- Ericson, M. (2018). Sweden has been naïve: Nationalism, Protectionism and Securitisation in Response to the Refugee Crisis of 2015. *Social inclusion*, 6(4), ss. 95- 102. doi: 10.17645/si.v6i4.1512
- Ericson, M., (2020). Maskulinitetsperspektiv på identifiering av riskområden. i: Hobbins, J., Danielsson, E. & Sjöstedt, A. (red.) *Genus, risk och kris*. Lund: Studentlitteratur, ss. 123-142.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. 3 uppl. Stockholm: Liber AB.
- Fitzmorris, T. W. (2011). Hurricane Katrina: America's unnatural disaster. *Journal of American Ethnic History*, 3(4), ss. 102-103. doi: 10.2307/j.ctt1dfnv3b
- Freire, P. (2021). *De förtrycktas pedagogik*. Stockholm: Trinambai.
- Friberg, L. (1973). *Styre i kristid- studier i krisförvaltningens organisation och struktur 1939- 1945*. Stockholm: Liber.
- Försvarsdepartementet (2014). *Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling* (Regeringens proposition 2013/14: 144). Regeringskansliet.
- Galaitsi, S., Kurth, M., Fries, S. & Linkov, I. (2022). Mainstreaming resilience analytics: 10 years after the Fukushima disaster. *Integrated Environmental Assessment and Management*, 18(6), ss. 1551–1554. doi: 10.1002/ieam.4623
- Habermas, J. (1988). *Samhällsvetenskapernas logik*. Göteborg: Daidalos.
- Habermas, J. (1996). *Kommunikativt handlande Texter om språk, rationalitet och samhälle*. 2 uppl. Göteborg: Daidalos.

- Hitch, L. (2022). The vulnerability of migrants living in large urban areas to covid-19- Exacerbators and mitigators. *European Journal of Public Health*, 32(3), ss. 380-381. doi: 10.1093/eurpub/ckac130.168
- Hjerm, M., Lindgren, S. & Nilsson, M. (2014). 2:a uppl. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups.
- Johansson, I. (1987). *Storstockholms bebyggelsehistoria*. Stockholm: Gidlunds.
- Katsikopoulos, P. P. (2020). Individual and community resilience in natural disaster risks and pandemics (covid-19): risk and crisis communication. *Mind & Society* (20), ss. 113-118. doi: 10.1007/s11299-020-00254-0
- Larsson, O. L. (2021). The connection between crisis and war preparedness in Sweden. *Security Dialogue*, 52(4), ss. 306- 324. doi: 10.1177/09670106209368
- Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, J. (2019a). *Segregation*. Stockholm: Liber.
- Lindström, J. (2019b). Omöjligt uppdrag? -om socialt arbete i förortens projektkulturer. I: Alinia, M. & Songur, W.(red.) *Socialt arbete i storstaden -villkor och praktik*. Stockholm: Liber, ss. 31-44.
- Mizrahi, S., Ben- Eliahu, A., Cohen, N., Hertz, U., Miller-Mor, R., Mishor, E., Vigoda-Gadot, E. (2022). Public management during a crisis: when are citizens willing to contribute to institutional emergency preparedness?. *Public Management Review*, ss. 1-25. doi: 10.1080/14719037.2022.2042727
- Moderaterna (2022). *Tidöavtalet*. <https://moderaterna.se/app/uploads/2022/10/Tidoavtalet-Overenskommelse-for-Sverige.pdf> [2023-04-24]

- Myndigheten för skydd och beredskap (2013). *Framtidens storstäder. Säkerhet i en föränderlig värld* (Rapport MSB573). <https://www.msb.se/sv/publikationer/framtidens-storstader--sakerhet-i-en-foranderlig-varld/>
- Myndigheten för skydd och beredskap (2013). *Resiliens -Begreppets olika betydelser och användningsområden* (Rapport MSB569). <https://www.msb.se/sv/publikationer/resiliens--begreppets-olika-betydelser-och-anvandningsomraden/>
- Myndigheten för skydd och beredskap (2017). *Sendai Ramverket för Katastrofrisk reducering 2015-2030*. <https://www.msb.se/contentassets/9c1d0ad0bc004298b994f74b0830f5c0/sendairamverket-for-katastrofriskreducering-2015-2030-slutgiltig-svart-vit.pdf>
- Myndigheten för skydd och beredskap (2018). *Om krisen eller kriget kommer*. [Broschyr] <https://www.msb.se/sv/publikationer/om-krisen-eller-kriget-kommer>
- Myndigheten för skydd och beredskap (2020). *Hela Sverige tillsammans- En liten film om krisberedskap och civilt försvar*. <https://www.youtube.com/watch?v=2QeFEwE2IpY&t=126s> [2023-05-20]
- Myndigheten för skydd och beredskap (2021). *Sweden and the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015- 2030: A GAP analysis* (Rapport MSB1764). <https://www.msb.se/siteassets/dokument/publikationer/english-publications/sweden-and-the-sendai-framework-for-disaster-risk-reduction-2015-2030---a-gap-analysis.pdf>
- Myndigheten för skydd och beredskap (2023). *Det svenska civila beredskapssystemet*. <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/det-svenska-civila-beredskapssystemet/> [2023-05-21]
- Nationalencyklopedin* (u.å.a). *contingency*. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2023-05-18]
- Nationalencyklopedin* (u.å.b). *preparedness*. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2023-05-18]
- Nationalencyklopedin* (u.å.c). *livsvärld*. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2023-05-20]
- Nationalencyklopedin* (u.å.d). *Covid-19*. Tillgänglig: Nationalencyklopedin.[2023-05-21].

- Nylén, L. (2021). Den svenska responsen 2020 Krisberedskap i kris. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 123(5), ss. 287- 313.
- Papakostas, A. & Kings, L. (2021). Coronapandemin och det ömsesidiga beroendet - reflektioner över civilsamhällets roll i den segregerade staden. *Externa perspektiv*, (15), ss. 1-16.
- Parker, C. F., Stern, E. K., Paglia, E. & Brown, C. (2009). Preventable catastrophe? The hurricane Katrina revisited. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 17(4), ss. 206- 221. doi: 10.1111/j.1468-5973.2009.00588.x
- Peleg, K., Bodas, M., Shenhar, G. & Adini, B. (2018). Wisdom of using the crowds: Enhancing disaster preparedness through public training in Light Search and Rescue. *International journal of disaster risk reduction*, (31), ss. 750-757. doi: 10.1016/j.ijdr.2018.07.027
- Reese- Schäfer, W. (1995). *Habermas. En introduktion*. Göteborg: Daidalos.
- Regeringskansliet (uå). *Mål för krisberedskap*. <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/krisberedskap/mal-for-krisberedskap/> [2023-05-23]
- Riksrevisionsverket (2017). *Lärdomar av flyktingsituationen 2015* (RiR 2017:4). https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2dad8/1518435494455/RiR_2017_4_FLYKTINGSITUATIONEN_ANPASSAD.pdf
- Ryan, B., Johnston, K. A., Taylor, M. & McAndrew, R. (2020). Community engagement for disaster preparedness: A systematic literature review. *International journal of disaster risk reduction*, 49, ss. 1-13. doi: 10.1016/j.ijdr.2020.101655
- Schaubroeck, J. M., Demirtas, O., Peng, A. C. & Pei, D. (2022). "I" am affirmed, but are "we". *Academy of management journal*, 65(2), ss. 403-426. doi: 10.5465/amj.2020.0033
- Sernhede, O., Rosales, R. L. & Söderman, J. (2019). *När betongen rätar sin rygg*. Göteborg: Daidalos.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Socialdepartementet.

- SFS 2006:544. *Lag om kommunens och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap*. Försvarsdepartementet.
- Shrivastava, P., Mitroff, I. I., Miller, D. & Miglani, A. (2006). Understanding industrial crises. I: Smith, D., Elliot, D. (red.) *Key readings in crisis management Systems and structures for prevention and recovery*. Oxon: Routledge, ss. 29- 46.
- Sjöberg, S. & Turunen, P. (2018). *Samhällsarbete: Aktörer, arenor och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Sjöstedt, A. (2020). Kroniska kriser och feministiska kamper. I: Hobbins, J. Danielsson, E. & Sjöstedt, A. (red.) *Genus, risk och kris*. Lund: Studentlitteratur, ss. 239- 243.
- Smith, D. (2006). Crisis management- practice in search of a paradigm. I: Smith, D. & Elliot, D. (red.). *Key readings in crisis management*. Oxon: Routledge, ss. 1-12.
- Stienstra, D. (2015). Northern Crises - Womens relationships and resistances to resource extractions. *International Feminist Journal of Politics*, 17, ss. 630-651. doi: 10.1080/14616742.2015.1060695
- Story, W. T., Tura, H., Rubin, J., Engidawork, B., Ahmen, A., Junidi, F., Iddosa, T., Hailu Abrah, T. (2020). Social capital and disaster preparedness in Oromia, Ethiopia: An evaluation of the “Women Empowered” approach. *Social Science & Medicine*, 257, ss. 1-9. doi: 10.1016/j.socscimed.2018.08.027
- Tahvilzadeh, N. & Kings , L.(2018). Att göra kaos. Om förortspolitiken som urban styrregim och demokratiskt spel. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, 9, ss. 103-128. doi: 10.13068/2000-6217.9.4
- Turner, L. M. (2008). *Den delade staden*. 2 uppl. Umeå: Boréa bokförlag.
- Utrikesdepartementet (2023). *Sveriges medlemskap i NATO* (Regeringens proposition 2022/23:74). Regeringskansliet.

- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>
- Wahba, S., Das, M. B. & Chun, Y. (2021). Building back stronger: Urban resilience through post-conflict reconstruction. *Journal of international affairs*, 74(1), ss. 224-239.
- Wang, M-Z., Armati, M. & Thomalla, F. (2012). Understanding the vulnerability of migrants in Shanghai to typhoons. *Natural hazards*, 60(3), ss. 1189- 1210. doi: 10.1007/s11069-011-9902-9
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1.

Hej!

Daniella Johnsson heter jag, och jag arbetar med en magisteruppsats inom ramen för socialt arbete på Södertörns högskola.

Uppsatsen går under arbetsnamnet *Breddad beredskap* och syftet med uppsatsen är att undersöka civilsamhällets erfarenheter av arbete med samhällets krisberedskap.

Jag söker dig som är intresserad av att medverka i en gruppintervju på temat Krisberedskap inom de närmaste två veckorna. Det behövs inga tidigare erfarenheter av ämnet, gruppintervjun inleds med en kort film om samhällets krisberedskap och därefter diskuterar gruppen ämnet tillsammans utifrån några få diskussionsfrågor.

Filmen går också att se här:

[Hela Sverige tillsammans – En liten film om krisberedskap och civilt försvar](#)

<https://youtu.be/2QeFEwE2IpY>

Allt deltagande är helt frivilligt. Intervjun väntas ta ca 1,5 till 2 timmar. Den som medverkar kan när som helst avbryta sitt deltagande utan att riskera att drabbas av några följder och givetvis hanteras informationen som framkommer på ett sätt som aidentifierar såväl deltagare som andra involverade.

Du når mig på denna mejladress: [xx](#) om och när du vill ha ytterligare information samt ta del av samtyckesblanketter och annan viktig integritetsskyddande information.

Stort tack på förhand! // Daniella Johnsson

Bilaga 2.

Hej och tack för att ni vill medverka i denna studie!

Jag studerar magisterkurs i socialt arbete vid Södertörns Högskola och jag vill med min magisteruppsats undersöka civilsamhällets erfarenhet av medverkan i arbetet med samhällets krisberedskap. Uppsatsen har arbetsnamnet:

Breddad beredskap- en kvalitativ undersökning om civilsamhällets erfarenheter av arbete med samhällets krisberedskap

Materialet för studien grundar sig på frivilliga bidrag till empirin i form av intervjuer med personer som antingen är aktiva inom civilsamhällesorganisation alternativt är en aktiv invånare i samhället.

Jag beräknar att själva intervjun tar cirka 90–120 minuter maximum, och jag behöver spela in intervjun med ljudupptagning för att senare kunna transkribera, koda och analysera materialet. Som medverkande i studien kan du när som helst under studien avbryta din medverkan utan att drabbas av negativa påföljder, detsamma gäller om någon i gruppen önskar återkalla det samtycke som behövs för möjliggörande av intervjuer.

Jag är öppen för att genomföra intervjun antingen digitalt via Södertörns högskolas Zoom, eller genom att komma ut till er. Jag är också flexibel gällande tid, samtidigt som jag behöver genomföra intervjuer under vecka 16–17.

Självklart kommer samtliga inblandade att vara anonyma, via ett samtyckesmedgivande kommer en redogörelse för mitt ansvar och skyldigheter i förhållande till dig och dina personuppgifter.

Ljudupptagningar kommer, efter att uppsatsen är godkänd, att raderas.

Deltagandet bygger helt på frivillighet, och deltagare kan när som helst dra tillbaka sin medverkan utan att riskera några negativa påföljder. Om ni är intresserad av att medverka i studien, kommer jag, efter ert bekräftade intresse, att skicka ut mer detaljerade intervjufrågor samt boka en tid för genomförandet av intervjun.

Har du några frågor gällande intervjuförfarandet eller studien i allmänhet är du välkommen att kontakta mig enligt nedan utan att för den skull binda upp dig för vidare deltagande.

Återigen; Tack för att du ställer upp som informant i denna magisteruppsats!

Daniella Johnsson

Kontaktuppgifter

Daniella Johnsson

Bilaga 3.

Samtycke till behandling av personuppgifter i samband med studentarbete vid Södertörns högskola

Jag samtycker till att Södertörns högskola behandlar följande personuppgifter i magisterkursarbetet; *Breddad beredskap*- en kvalitativ undersökning om civilsamhällets erfarenheter av arbete med samhällets krisberedskap

Jag medverkar frivilligt i studien och är införstådd i att jag har rätt att avbryta mitt deltagande samt återta mitt samtycke när helst jag önskar.

Vilka personuppgifter kommer att behandlas?

- namn
- e-postadress

Vad är syftet med behandlingen av personuppgifter?

Att möjliggöra arbete med magisteruppsats inom ramen för kursen Socialt arbete, magisteruppsats.

Uppsatsen undersöker erfarenheter av medverkan i arbetet med samhällets krisberedskap hos aktiva inom civilsamhällets olika organisationer.

Jag kommer inte att beröra personliga eller känsliga uppgifter, jag kommer att avidentifiera informanternas identitet och använda mig av pseudonymer för de fall jag återger delar av intervjun i min uppsats.

Personuppgifter kommer behöva sparas i ett separat dokument som inte går att härleda till intervjun eller den information informanten lämnar.

På vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas?

Personuppgifterna behandlas med ditt uttryckliga samtycke. Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Om du inte samtycker till personuppgiftsbehandlingen kan du göra det utan att drabbas av negativa konsekvenser.

Ditt deltagande i studien sker helt frivilligt och du kan när helst avbryta ditt deltagande. Att avbryta deltagandet innebär att ditt samtycke återkallas. Om du väljer att avbryta deltagandet sker det utan att du drabbas av negativa konsekvenser.

Lagringsform och skyddsåtgärder: Personuppgifterna förvaras i pappersform och/eller elektroniskt. Alla personuppgifter anonymiseras och pseudonymiseras.

Lagringstid och gallring: Informations- och samtyckesblanketten bevaras och gallras efter 10 år. Personuppgifterna som spelats in och antecknats under intervjuer raderas när uppsatsen är avslutad och betyg ska sättas.

Utlämnande av personuppgifter till tredje part: Inte aktuellt

Överföring utanför EU: Inte aktuellt

Vilka är mina rättigheter?

Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att få ta del av samtliga personuppgifter om dig som hanteras (registerutdrag). Du har även rätt att få dina uppgifter rättade vid fel. Du har även rätt att begära radering, begränsning eller invända mot behandling av personuppgifter. Fortsättningsvis har du rätt till dataportabilitet, dvs. rätt att överföra personuppgifter från en personuppgiftsansvarig till en annan ”utan att hindras”. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att behöva ange orsak.

Vem ska jag vända till om uppgifter är felaktiga eller jag vill ångra mitt samtycke?

Behöver du få felaktiga uppgifter rättade, komplettera med saknade uppgifter (rättelse) eller ångrar du ditt samtycke (återkallelse) kan du i första hand kontakta ansvarig student och/eller dennes handledare (se kontaktuppgifter nedan). Du kan även vända dig till Södertörns högskolans dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Personuppgiftsansvarig: Södertörns högskola är juridiskt ansvarig för studentens personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. Du kan alltid nå Södertörns högskola via e-post registrator@sh.se eller telefon 08 608 40 00.

Dataskyddsombud: Har du funderingar eller klagomål om hur dina personuppgifter behandlas kan du alltid vända dig till Södertörns högskolas dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Klagomål: Är du inte nöjd med högskolans hantering av dina personuppgifter har du alltid rätt att lämna klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten (IMY). Du når dem via e-post: imy@imy.se eller telefon 08-657 61 00.

Kontaktuppgifter till ansvarig(a) student(er) och handledare:

Socialt arbete, magisterkurs

Handledare:

Magdalena Elmersjö

Studenter:

Daniella Johnsson

Genom mitt undertecknande nedan bekräftar jag att jag har tagit del av ovanstående information och är införstådd med hur mina personuppgifter kan komma att behandlas. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Datum och ort:

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 4.

Intervjuguide till magisteruppsatsen Breddad beredskap

Breddad beredskap- en kvalitativ undersökning om civilsamhällets erfarenheter av arbete med samhällets krisberedskap.

Materialet för studien grundar sig på frivilliga bidrag till empirin i form av intervjuer med personer som antingen är aktiva inom civilsamhällesorganisation alternativt är en aktiv invånare i samhället.

Syftet med denna uppsats är att undersöka invånarens medverkan i arbetet med samhällets krisberedskap.

De frågeställningar som jag försöker besvara med denna uppsats är:

- Erfarenheter av krisberedskap?
- Erfarenheter av samhällets krisberedskap?

Information till informanten

Frivillig medverkan, får avbryta när som helst utan att det ger konsekvenser

Inspelning av ljud på diktafon

Transkribering och analys

Aidentifierande av materialet

Materialet används endast för denna uppsats, hanteras på SH:s databaser och raderas när uppsatsen är godkänd

Bakgrundsinformation; ålder, kön/ identifiering, boende (ort, typ), sysselsättning, högsta utbildning

Filmvisning: [Hela Sverige tillsammans – En liten film om krisberedskap och civilt försvar - YouTube](#)

Spontana reflektioner om samhällets krisberedskap efter att ha sett filmen

Vad upplever du är budskapet i filmen? Finns det någonting som du tycker saknas i filmen?

- Erfarenheter av krisberedskap (INDIVID)

Hur förbereder du dig själv inför en kris?

Hade du någon beredskap inför covid-19?

Tror du att det finns skillnader i hur människor resonerar om krisberedskap? Vad tror du kan vara bakgrund till det?

Vad skulle du vilja kunna för att själv hantera en kris (naturkatastrof, krig, elavbrott, skjutning i närområdet, elavbrott, kemikalieutsläpp el liknande).

Vilka risker för kris möter du i din vardag?

Hur tänker du kring kriser generellt; ekonomisk/ finansiell kris, naturkatastrof, pandemi, klimat?

Hur uppfattar du att diskussioner kring krisberedskap ser ut i din närhet (vänner, kollegor, familj, organisationer, grannskap)?

Vad tänker du om segregation, det vill säga uppdelningen och åtskiljande av olika grupper i ett samhälle, i fråga om betydelse för arbetet med krisberedskap?

Hur känner du inför att det kan finnas de (personer, organisationer, företag) som inte vet och kan så många saker om krisberedskap? Hur skulle du vilja att de fick mer kunskap? Hur skulle till exempel avsaknad av individuell krisberedskap kunna hanteras? Hur har du lärt dig det du kan om krisberedskap och hur tycker du att andra borde göra för att lära sig?

Om du tänker dig att ditt bostadsområde skulle behöva evakueras, vad skulle du göra då? Hur tycker du att andra personer ska göra?

Om du blev tillfrågad att medverka i arbetet med samhällets krisberedskap, vad tror du att du skulle behöva/ kunna bidra med som ingen annan kan?

Vilka tror du skulle kunna ingå i det arbetet och hur skulle det arbetet kunna se ut?

Hur tror du att krisberedskapsarbetet ser ut i grannorten?

Hur skall individuell krisberedskap kunna hanteras som en risk för samhällets krisberedskap? Vad skulle behöva göras för att hantera en sån risk? Hur känner du inför att det kan finnas personer som inte vet och kan saker om krisberedskap? Hur skulle du vilja att de fick mer kunskap?

- Erfarenheter av samhällets krisberedskap (samhällets krisberedskapsorganisationer; stat, region, kommun, individ) (STAT)

Vilka förväntningar har du på andra människor i en kris? Vilka förväntningar har du på kommunen, regionen, staten?

Vad tror du skulle behövas för att ha ett samhälle som är väl förberett för kriser?

Vad tror du skulle behövas för att ha ett samhälle som inte bara överlever kriser utan som kommer ur kriser och lär sig av dem?

Vad tror du krävs för att samhället ska få en bättre krisberedskap?

Vad tror du behövs för att samhället ska vara resiliert, motståndskraftigt, mot olika kriser?

Finns det aspekter och perspektiv på krisberedskap som du tycker borde belysas mer? Vilka är de och hur skulle du vilja arbeta med dem?

Är det någonting som du skulle vilja tillägga när det kommer till arbete med samhällets krisberedskap?

Tack för din medverkan!